הלכה · משנה תורה · מפרשים · מגדל עוז · ספר קדושה

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות מאכלות אסורות

רבנו שם טוב אבן גאון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות מאכלות אסורות

רבנו שם טוב אבן גאון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מגדל-עוז-על-משנה-תורה-הלכות-מאכלות-אסורות/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 7
הלכה א 7
הלכה ב 7
הלכה ד 9
הלכה ה 9
הלכה ו 9
הלכה ז 9
הלכה ח 9
הלכה י 10
הלכה יא 10
הלכה יג 10
הלכה יד 11
הלכה יט 11
הלכה כ 11
הלכה כא 11
פרק ב 11
הלכה א 11
הלכה ג 11
הלכה ד 11
הלכה ו 11
הלכה י 11
הלכה יא 11
הלכה יב 12
הלכה יד 12
הלכה יז 12
הלכה כא 12
הלכה כג 13
הלכה כד 14
פרק ג 14
הלכה א 14
הלכה ב 14
הלכה ד 15
הלכה ה 15
הלכה ו 15
הלכה י 15
הלכה יא 15
הלכה יב 15
הלכה יז 16
הלכה יח 16
הלכה יט 16
הלכה כב 16
הלכה כג 16
פרק ד 16
הלכה א 16
הלכה ב 16
הלכה ג 17
הלכה ד 17
הלכה ה 17
הלכה ו 17
הלכה י 17
הלכה יא 17
הלכה יג 17
הלכה טו 17
הלכה טז 17
הלכה יח 18
הלכה יט 18
הלכה כ 18
הלכה כב 19
פרק ה 19
הלכה א 19
הלכה ב 19
הלכה ג 20

הלכה ה 20
הלכה ו 20
הלכה יא 20
הלכה יב 21
הלכה יג 21
הלכה יד 21
פרק ו 22
הלכה א 22
הלכה ב 23
הלכה ד 23
הלכה ה 23
הלכה ו 23
הלכה ז 24
הלכה י 24
הלכה יא 24
הלכה יב 24
הלכה יד 26
הלכה טו 26
הלכה יז 26
הלכה יח 27
הלכה יט 27
הלכה כ 27
הלכה כא 27
פרק ז 27
הלכה א 27
הלכה ג 27
הלכה ה 27
הלכה ו 27
הלכה ח 28
הלכה י 28
הלכה יג 28
הלכה טו 28
הלכה טז 28
הלכה יז 28
הלכה כ 28
פרק ח 28
הלכה א 28
הלכה ד 28
הלכה ה 28
הלכה ו 28
הלכה ז 29
הלכה ט 29
הלכה י 29
הלכה יא 29
הלכה יג 29
הלכה יד 29
הלכה טו 29
הלכה טז 29
פרק ט 30
הלכה א 30
הלכה ד 30
הלכה ו 30
הלכה ט 30
הלכה י 30
הלכה יא 30
הלכה יג 31
הלכה יד 31
הלכה יז 31
הלכה יט 31
הלכה כ 31
הלכה כב 31
הלכה כג 31
הלכה כו 31
פרק י 32

הלכה א 32
הלכה ב 32
הלכה ג 32
הלכה ד 32
הלכה ה 32
הלכה ו 33
הלכה ט 33
הלכה י 33
הלכה יא 33
הלכה יג 33
הלכה יד 33
הלכה טו 33
הלכה טז 33
הלכה יט 34
הלכה כא 35
הלכה כב 35
הלכה כג 35
פרק יא 35
הלכה א 35
הלכה ד 35
הלכה ז 35
הלכה ח 35
הלכה ט 35
הלכה יא 35
הלכה יג 35
הלכה יד 36
הלכה יח 36
הלכה יט 36
הלכה כ 37
הלכה כב 37
הלכה כג 37
הלכה כה 37
הלכה כו 37
פרק יב 37
הלכה א 37
הלכה ב 38
הלכה ח 38
הלכה י 38
הלכה יא 39
הלכה יב 39
הלכה טו 39
הלכה כג 39
הלכה כד 40
הלכה כה 40
הלכה כו 40
הלכה כז 40
הלכה כח 41
פרק יג 41
הלכה א 41
הלכה ג 41
הלכה ד 42
הלכה ז 42
הלכה ח 42
הלכה ט 42
הלכה י 42
הלכה יג 43
הלכה יד 43
הלכה יח 43
הלכה כ 43
הלכה כג 43
הלכה כה 44
הלכה כז 44
הלכה כח 44
פרק יד 44

הלכה א 44
הלכה ג 44
הלכה ד 44
הלכה ה 44
הלכה ו 45
הלכה ז 45
הלכה ח 45
הלכה ט 46
הלכה י 46
הלכה יד 46
הלכה יח 46
פרק טו 46
הלכה א 46
הלכה ג 46
הלכה ו 46
הלכה ז 46
הלכה ח 46
הלכה ט 47
הלכה יב 47
הלכה יג 47
הלכה יד 47
הלכה טו 48
הלכה יז 48
הלכה יט 48
הלכה כה 49
הלכה כח 49
הלכה כט 49
הלכה לא 49
הלכה לב 49
הלכה לג 49
פרק טז 49
הלכה א 49
הלכה ג 49
הלכה ז 51
הלכה ח 51
הלכה י 51
הלכה יא 51
הלכה יד 51
הלכה טו 51
הלכה טז 52
הלכה כ 52
הלכה כב 52
הלכה כו 53
הלכה כז 53
הלכה כח 53
הלכה לה 54
פרק יז 54
הלכה א 54
הלכה ז 54
הלכה ח 54
הלכה יד 54
הלכה טו 54
הלכה כז 54
הלכה כט 54

פרק א

הלכה א

מצות עשה לידע הסימנין עד אשר לא תאכל. המצות מפורשות בתורה וסידר דבריו על כך ועל פירוש ההלכות השנויות פרק אלו טרפות (דף נ"ט) וכן פירש בספר המצות והביא בו לשון ספרא אותה תאכלו אותה באכילה ואין בהמה טמאה באכילה ואין לי אלא בעשה בל"ת מניין ת"ל את זה לא תאכלו ממעלי הגרה אין לי אלא זו בלבד שאר בהמה טמאה מניין ודין הוא ומה אלו שיש בהן סימן טהרה הרי הן בל"ת על אכילתן שאר בהמות טמאות שאין בהן סימן טהרה אינו דין שיהיה בל"ת על אכילתן ע"כ:

הלכה ב

סימני בהמה וחיה כו' עד בלחי העליון. פרק אלו טרפות (נ"ט:) :

כתב הראב"ד ז"ל זה אינו צודק וכו': **ואני** אומר פליאה דעת ממני נשגבה לא אוכל לה כי ידעתי בודאי קטנו עבה ממתני ואיך אוכל להעיז פני לומר על השגת לשונו כי חיסר עיונו אבל איני מאשים רק הקורא לפניו שלא המשיך עיניו והמתיק תנועת קריאת לשון ר"מ ז"ל ועליו ערער והיא קושית התלמוד על שער בת רבים בעד האשנבים נשקפה ותיבב סובב סובב ואיש נבוב ילבב. והנני כותב לפניך הלשונות ועיניך רואות שהן שוות אות באות. גרסינן פרק אלו טריפות (דף נ"ט) גמ' מתני' דסימני בהמה וחיה ת"ר אלו הן סימני בהמה כל בהמה מפרסת פרסה וכל בהמה שמעלת גרה בידוע שאין להם שינים למעלה וטהורה ואקשינן וכללא הוא והרי גמל דמעלה גרה הוא ואין לו שינים למעלה וטמא ופרקינן גמל ניבי איתי ליה ואקשינן תו והרי בן גמל דניבי נמי ליתי ליה ואקשינן תו והרי שפן וארנבת דמעלה גרה הן ויש להן שינים למעלה וטמאים ועוד שינים מי כתיבי באוריתא אלא ה"ק כל בהמה שאין לה שינים למעלה בידוע שהיא מעלת גרה ומפרסת פרסה וטהורה ופרכינן ולבדוק בפרסותיה ופרקינן כגון שהיו פרסותיה חתוכות וכדרב חסדא כו' ושקיל וטרי ומפורש כל מאי דאצטריך כלל ופרט כמו שכתב ר"מ ז"ל בדינין הסמוכין לזה. למדנו מלשון הגמ' שהברייתא היתה מפרשת סתם המשנה ששנינו סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה ולא פירש מאיזה מקרא ובאה הברייתא לפרשו מדכתיב כל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו דשמעת מיניה שאלו שני סימנין מתחברין ואין מתפרדין לעולם אלא כשנמצא מעלה גרה ידענו שגם הוא מפריס פרסה ואע"פ שרגליו חתוכין חוץ מן הגמל וכן כשהוא מפריס פרסה ידוע שגם הוא מעלה גרה ואע"פ שפיו חתוך חוץ מחזיר וכדמסיק ליה בגמ' בההיא

שמעתא ואסיקנא נמי פרק בהמה המקשה ופרק אלו טרפות דחיה בכלל בהמה לסימנין ואח"כ ביארה הברייתא דרך כלל כי כל שמעלת גרה בידוע שאין לה שינים למעלה כלומר ואם מצאנו לחי העליון של בהמה ואין בה שינים ידענו שהיא מעלת גרה וטהורה היא שבודאי היא מפרסת פרסה ג"כ מלבד הגמל כדפירש לפי המסקנא ומסדר התלמוד רצה לדקדק בלשון עצמו עד שיברר כוונתו כדרך בעלי הלשון והיינו דקא מסיק אלא כל בהמה שאין לה שינים כו' וכדפרישית שאלמלא זה הביאור לא היתה מובנת יפה כוונתו ואע"פ שהיה מובן בפירוש שכתבתי ובלשון וטהורה היא יותר כדפרישית. ור"מ ז"ל ביאר דבריו פרט וכלל כמו שפירשתי ממש ולא הוצרך לשנות לשון הברייתא כלל מן הטעם שכתבתי בהקדמה ואח"כ כמה פעמים שלוקח לשון העיקרי ולגלות מקום מוצאו וז"ל סימני בהמה וחיה נתפרשו מן התורה עד כאן וזהו לשון המשנה. עוד כתב ז"ל והם שני סימנין מפרסת פרסה ומעלה גרה ע"כ זהו לשון הברייתא והמקרא. עוד כתב ז"ל עד שיהיו שניהם ע"כ. זה הוא מסקנא דברייתא ממש כי בא לומר מה שפירשתי שאין מתפרדין בשום בהמה וחיה חוץ מן הגמל והחזיר וממילא יצאו שפן וארנבת מוסף על מ"ש שפרטן הכתוב לאיסור ור"מ ז"ל ג"כ פרטן לפנינו בזה הפרק וז"ל שאין לך טהורין אלא עשרה מינין האמורין בתורה וכמו שאין אתה יכול להקשות מהן לפי המסקנא בתלמוד כך אין הראב"ד יכול להקשות לר"מ ז"ל. עוד כתב ז"ל וכל בהמה וחיה שהיא מעלת גרה אין לה שינים בלחי העליון ע"כ. בא מעתה ליתן שלשה כללים נמשכים זה אחר זה כלומר אחר הדברים האלה כלל גדול יהיה בידך שכל בהמה וחיה שהן טהורין מחמת השני סימנין המפורשין בתורה שאמרנו ודע כי סימן המעלה גרה אין לו שינים ולא יקשה לך משפן וארנבת כי אותן אין מפריסין פרסה וטמאים הם כמו שביארתי. ואין ר"מ ז"ל עוסק עתה אלא לפרש הטהורים שסימניהן שנים כי כן תצטרך לפרש על מסקנת הגמ' על כרחך. ונפקא ליה לר"מ ז"ל סידור זה למי שפרסותיו חתוכות כמו שפירשתי שהוא עתיד לבאר שכן דרך המחברים ואילו היה כותב וכל בהמה וחיה שיש לה שינים למעלה אינה מעלת גרה היתה קושית הראב"ד קושיא חזקה שהיה מובן מן הלשון שהיה בא ליתן סימני טומאה אבל עתה שבא ליתן סימני טהרה אינה קושיא כלל ואע"פ שהיא קושיא בגמ' היינו בתחלה שלא הודיענו סימני טהרה שהן ביחד עד עתה אבל ר"מ ז"ל שהודיענו סימני טהרה תחלה וכתב עד שיהו שניהם ומפי המסקנא כדכתיבנא ובהם הוא עוסק אין עליו קושיא כלל וכמו שכתבם למעלה אלא שלשונו ותנועת קריאתו צריך עיון דק מאד כעיון בעלי דקדוק הלשון המעיינים בחבוריהם ולכך צריך להמשיך קריאתו עם הלשון הבא אחריו בסמוך וז"ל וכל בהמה שהיא מעלת גרה

היא מפרסת פרסה חוץ מן הגמל וכל בהמה שהיא מפרסת פרסה היא מעלת גרה חוץ מן החזיר לפיכך כו' כלומר ומאחר ששלשה אלו הכללים יהיו בידך דע לפיכך כו' ובזה עלו דברי ר"מ ז"ל על נכון:

וכל בהמה שהיא מעלת גרה הרי היא מפרסת פרסה חוץ מן הגמל: כתב הראב"ד ז"ל אף שזה מפורש בתורה עכ"ל: **ואני** אומר וכי מפני שהכלל הזה וחבירו הבא אחריו וכל בהמה מפרסת מפורסמין בתורה לא היה לו להודיענו והלא הברייתא גופא מוכחא מקרא וכבר כתבתי שלכך קראו משנה תורה ועוד שכבר כתב למעלה בסמוך שכללים הוא כולל בכאן מפני הדברים שעתיד לומר כמו שביארתי:

וכל בהמה שהיא מפרסת עד שכן הוא בשרו שתי וערב. פרק אלו טריפות (דף נ"ט) :

הלכה ד

בהמה טהורה שילדה כמין בהמה טמאה עד ונכרך אחר הטהורה: כתב הראב"ד ז"ל והוא שיהא הטמא בעדרו עכ"ל: **ואני** אומר סברא נכונה היא זו ואמיתית וכן משמע במסכת ע"ז (דף ל"ט) גבי שמעתין דחלב שחלבו עכו"ם וגם ר"מ ז"ל רמז במתק לשונו שהוא דעתו במה שכתב מן הבהמה הטמאה בה"א הידיעה מכלל שהבהמה היתה שם שאם לא היתה שם היה כותב שמא מבהמה טמאה נולד ומיהו לפי שלא מצאו בתלמוד מבואר לא ביארו ואע"פ שהיא סברא נכונה כדרכו כי יארך החבור ולכך קראו משנה תורה ומ"מ עיקר ההלכה פ"ק דמסכת בכורות. וכרוך אחריו ילפינן לה מריש פרק אותו ואת בנו (דף פ') בשמעתין דחוששין לזרע האב:

הלכה ה

בהמה טמאה שילדה כו' עד הטהור טהור. פ"ק דבכורות (דף ד') ופרק מרובה (דף ע') מייתי לה גמרא מתניתין דגנב והקדיש ואח"כ טבח כו':

דג טמא כו' עד אלא בלעו. פ"ק דבכורות (דף ז') :

הלכה ו

בהמה טהורה שילדה עד לשתי בהמות. פרק אלו טריפות ופרק המפלת (דף כ"ד) :

הלכה ז

וכן בהמה שנמצא בה דמות עד שיש לו פרסה. פרק בהמה המקשה:

הלכה ח

אין לך דבר בכל בהמה כו' עד דמה טעון כסוי. פרק א"ט (דף נ"ג) :

הלכה י

וסימני חיה מפני השמועה הם כו' עד חרוקות והדורות: כתב הראב"ד ז"ל זה הלשון כמה הוא משובש וכו': **ואני** אומר שמעתא ברירא היא פ' א"ט (דף נ"ט) גמרא מתני' דסימני חיה דת"ר חיה בכלל בהמה לסימנין כו' עד דאסיקנא בתר שקלא וטריא הלכך כל היכא דמפצלין לית דינא ולית דיינא וכל היכא דלא מפצלין בעיא כרוכות וחרוקות והדורות ודמבלע חרקייהו והיינו ספיקא דעיזא כרכוז ע"כ. אמנם רבו הפירושים בהן ושמותיהן, והראב"ד ז"ל כתב והשיג לפי שיטתו אבל ר"מ ז"ל הלך לפי קבלתו והנני מודיעך אותם למחלקותם. רש"י ז"ל פירש מפוצלות פורקיד"ש בלעז ור"ת ז"ל פירש שהן כפופין בראשן כקרני האיל והסכים בזה ר"מ ז"ל כר"ת ז"ל. וכרוכות פירש"י ז"ל גילדי גילדי שהן קליפה על קליפה כקרני השור ור"י בעל התוספות פירש שהן עגולות והסכים בזה ר"מ ז"ל כפרש"י ז"ל. חרוקות לכל המפרשים רוצה לומר מלאות פגימות וחרוצים ולכך פירש ר"מ ז"ל כקרני העז למען תבין. והדורות היא גירסת רש"י ז"ל ופירש לפי שיטתו שהן עגולות ור"י בעל התוספות ז"ל גורס חדודות ופירש לפי שיטתו שהן חדין בראשן כקרני הצבי, וי"ג הדורות ומפרשין אותן עקומות כלשון הדורים איישר והן עקומות כקרני האיל ובזה הסכים ר"מ ז"ל:

הלכה יא

בד"א במין שאינו מכירו עד מין בהמה הוא. פ' א"ט ופרק אותו ואת בנו (דף פ') :

והקרש אע"פ שאין לו אלא קרן אחת הרי זה ספק. כתב הראב"ד ז"ל ולמה כתב בקרש כו' עכ"ל ההשגות גם בלשונם גם בלשון ר"מ ז"ל: **ואני** אומר האמת הוא שכך היא המסקנא לשם קרש אע"פ שאין לו אלא קרן אחת מותר מאי קרש אמר רב יהודה טביא דבי עילאי וגם ר"י אלפס כן פסק ור"מ ז"ל כן כתב בזה הפרק ובזאת הפיסקא וז"ל והקרש אע"פ שאין לו אלא קרן אחת הרי הוא חיה עכ"ל. וכן מצאתי בספר שהוגה לפני ר"מ ז"ל ובחתימת ידו וגם בספרד ארץ מולדתי היה כתוב כן בספר שבידי אך הספר שהגיה עליו הראב"ד ז"ל טעות סופר היה בו ועל כן שניהם לא מעלו:

וכל שיסתפק לך וכו' עד ומכסין את דמו. פרק אותו ואת בנו (דף ע"ט) ורמיזא פרק אלו טריפות:

הלכה יג

כלאים הבא עד ממין טהור כלל. פרק שני דבכורים (משנה ח') ופ"א דבכורות (דף י"ב) ופ' ספק אכל דמס' כריתות:

הלכה יד
סימני עוף טמא וכו' עד הרי זה מותר. פרק אלו טריפות (דף נ"ט) ופ' קדשי קדשים (דף ס"א ס"ד)

הלכה יט
אמרו הגאונים ז"ל עד מעולם לא התירוהו. בתשובות הוא:

הלכה כ
כל עוף שחולק כו' עד הרי זה טמא. פ' אלו טריפות (דף ס"ה) :

הלכה כא
ומיני חגבים שהתירה תורה כו' עד סוף הפרק. עיקרן פרק א"ט (דף ס"ה) ומקצתן מתאמרן פרק שני דמס' ע"ז וסוף עדיות:

פרק ב

הלכה א
מכלל שנאמר וכל בהמה מפרסת פרסה עד בין בשרם לחלבם. הכל מפורש בספרא:

הלכה ג
האדם אע"פ שנאמר בו ויהי האדם לנפש חיה וכו' עד מכלל עשה עשה. זה מפורש פ"ח דספרא וכן כתב הר"מ ז"ל מקוצי והנני עתיד עוד להאריך בזה פ"ג של אלו ההלכות:

הלכה ד
האוכל כזית מבשר עוף טמא כו' עד ודבורה וכיוצא בהן. הכל מפורש פרק אלו טריפות (דף ס"ו) בספרי דבי רב:

הלכה ו
האוכל כזית משרץ הארץ לוקה וכו' עד לא יאכל. פ"ד דמס' מעילה (דף י"ז) :

ואיזהו שרץ הארץ עד והתנשמת. פרק אלו טריפות (דף ס"ז) :

האוכל מבשרן כעדשה עד מחובר בבשר. פרק ד' דמעילה (דף י"ז) :

וכן דם הנחש כו' עד שרצים שאינן מטמאין. פ"ק דכריתות (דף ד') :

הלכה י
דם שרצים שפירש עד על דם בהמה חיה ועוף. בכריתות פרק דם שחיטה (דף כ"א) :

הלכה יא
וכל השיעורין ומחלוקתן הלכה למשה מסיני. פ"ק דעירובין (דף ד') ופ"ק דסוכה והרבה מקומות בתלמוד:

הלכה יב

האוכל כזית משרץ המים עד הוא שפרה מזכר ונקבה. כל אלו הדינין והלאוין מפורשין בספרא ובספרי דבי רב:

הלכה יד

אלו המינין הנבראין בפירות כו' עד ואלו לוקין עליהן. הכל פ' ואלו טריפות (דף ס"ז) :

הלכה יז

תולעת הנמצאת במעי הדגים כו' אבל דג מליח שהתליע עד בתולעת שבתוכן: כתב הראב"ד ז"ל שבוש הוא זה שאף בשר מליח וכו': **ואני** אומר גם ר"מ ז"ל כך דעתו אבל הוא כתב כמנהגו הטוב הדין המפורסם בתלמוד ולא חידש להאריך בדרכי הסברות וכן הוא לשון הגמרא סוף פרק אלו טריפות והלכתא קוקאני אסירי דמינם ניימי ועיילי ליה באוסייה ויס"ג דמינם ניים כוורא כלומר הדגים ויס"ג מורנא דבשרא אסירי דכוורי שריין כו' עד מאי שנא ואסיקנא טעמא דבהמה בשחיטה היא דמשתריא והני מדלא מהניא להו שחיטה באיסורייהו קיימי דגים באסיפה בעלמא הוא דמשתרו והני כי גבלי בהיתרא קא גבלי ע"כ. וכן גורס ר"י אלפס ז"ל ור"ח ור"ת ורבותינו בעלי התוספות ז"ל ואע"פ שרבו בו הפירושין מ"מ ר"מ ז"ל הלך בשיטת רבותיו נ"ע שחייב אדם לומר כלשון רבו ופירש קוקאני שהן תולעים הנמצאים בין במעי הדגים בין בראש הבהמה ואסורין בכולן כדמפרש טעמא דמעלמא קא אתו וכי ניימי עייליה באוסייה כלומר נכנסין בחוטמו ומורנא מדשני בלישני משמע שאינן לא קוקאני ולא תולעים ולכך פי' תולעים הנמצאים בבשר בהמה וחיה ועוף או בבשר הדגים שהן גדלין בין עור לבשר ולא חלק בין שגדלו מחיים בין שגדלו לאחר מיתה ולפיכך דבשרא אסירי כדמסיק טעמא בגמ' אבל בדגים מותרין דכי קא גבלי בהיתרא קא גבלי וכן פירש"י ז"ל. ומה שביאר ר"מ ז"ל בדג מליח ה"ה אפילו בלא מליח מיד שהוציאוהו מן המים אבל זה אינו נמצא לעולם ור"מ ז"ל השמיענו בלשון קצרה דפי' כוורי הדגים המלוחין שדרכן להתליע ולהמצא בהן תולעים הגדלים בהן אחר מליחתן ומותרין כטעם התלמוד לפי שגדלו בהיתר ודמו לפירות שהתליעו כו':

וכן המים שבכלים שהשריצו עד כמו שפירשנו. הכל פרק אלו טריפות (דף ס"ו ס"ז) :

הלכה כא

זה שאמרנו בפרק זה האוכל כזית וכו' עד שיאכל כזית. פרק הלוקין (דף י"ז) :

אבל האוכל עד לוקה משום שרץ העוף. פ' הלוקין:

הלכה כג

הרי שהיתה הבריה משרץ העוף וכו' עד לפיכך האוכל נמלה הפורחת הגדילה במים לוקה חמש מלקיות: כתב הראב"ד ז"ל המאסף הזה אסף דברים וכו' מפוטיתא לנמלה ומנמלה לצרעה עכ"ל: **ואני** אומר כבר השיב ר"מ ז"ל תשובות נמרצות על זה בספר המצות שלו במנין קע"ט במצות לא תעשה והאריך בו והקדים בו עיקרים ארוכים וקצרים ואחר הדברים כתב ולאלה הדברים אמרו בגמ' מכות אכל פוטיתא לוקה ארבע נמלה לוקה חמש צרעה לוקה שש וכתב בו פירושי הקדמונים וסתרן כדין וכשורה בגמרא וסברא ופירשו על הדרך שכתב כאן ואמר שאל תרחיק התילד עוף מעיפוש הפרש שאנחנו רואים זה תמיד שיתילדו עופות מהלוזים המעופשים ולא תרחיק היות מין אחד בעצמו עוף טמא והוא שרץ העוף שזה אינו רחוק ויהיו לו עניני העוף ופעולותיו ועניני שרץ העוף, הלא תראה פירושי הקדמונים כולם מנו בכלל השש מלקיות דג טמא ושרץ המים וזה כמו כן אמת ואיני מרחיקו כי יתכן שיהיה דג ויהיה שרץ המים וכמו כן יהיה עוף ושרץ העוף ושרץ הארץ ושרץ המים ולפיכך חייבין עליה ד' והנמלה הזאת הנזכרת הנה היא הנמלה בעלת כנפים המתילדת מעיפוש הפירות שאינה פרה ורבה חייב עליה משום שרץ שפירש מן האוכל ואחת משום שורץ על הארץ ואחת משום רומש על הארץ ואחת משום שרץ העוף ואחת משום שרץ המים והצרעה המתילדת מן העפוש הוסיפה על אלה היות עוף ושרץ העוף ולא ימנע תולדת הצרעה או הנמלה או זולתם ממיני העוף והשרץ מן העיפושים ובפירות אלא אצל ההמון שאין להם בחינה בחכמת הטבע אבל יחשבו שכל מין לא יתכן שיתילד איש מאישיו אלא מזכר ונקבה אחר שהם רואים זה על הרוב עכ"ל שם. ועוד האריך שם בדברים נכוחים והרוצה יעיין שם ויראה כי הוא דבר דבור על אופניו. וגם רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל הודה לו בו. וגם ראיתי אני פ' אלו הן הלוקין ספרים גורסין להדיא קרוב לדבריו והנני אובין לפניך למען תשכיל. גרסי' התם (דף ט"ז:) גמ' מתני' דאכל נבלות שקצים ורמשים כו' אמר רב יהודה אמר רב האי מאן דאכיל ביניתא דבי כרבא מלקינן ליה משום (רומש האדמה) וכו' אכל פוטיתא לוקה ארבע (משום לא תשקצו) נמלה לוקה חמש משום השרץ השורץ על הארץ צרעה לוקה שש משום שרץ העוף ויש שגורס אמר אביי אכל פוטיתא לוקה ד' משום לא תשקצו ומשום לא תטמאו ומשום וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת ומשום ושקץ יהיו לכם נמלה לוקה חמש משום השרץ השורץ על הארץ ומשום כל הולך על גחון ומשום לא תשקצו את נפשותיכם ומשום ולא תטמאו את נפשותיכם צרעה לוקה שש מוסף עליו משום שרץ העוף ע"כ. וזו הגירסא מוכחת להדיא קרוב לדבריו וגם

הראשונה אלא שזאת מפורשת ומבוארת יותר. וגם בפירוש ביניתא דאמר רב יהודה אמר רב נחמן נחלקו המפרשים ז"ל כי רש"י ז"ל פי' שהם התולעים הנמצאים בכרוב ורבותינו בעלי התוס' ז"ל פירשו שזאת התולעת הוא כמין דג ויש לו סנפיר וקשקשת ונמצא בין המחרישה וחשיב ליה שרץ משום דאי אפשר להתקיים כיון שאינו גדל במים ע"כ. וגם זה כדברי ר"מ ז"ל. שבתי וראיתי עוד לו ראיה פשוטה ריש פרק בכל מערבין מסיק אביי דדגים גידולי קרקע נינהו ומקשה תלמודא מדידיה אדידיה ומתמה ומי אמר אביי דגים גדולי קרקע נינהו והא אמר אביי אכל פוטיתא לוקה ארבע נמלה לוקה חמש צרעה לוקה שש ואם איתא פוטיתא נמי ללקי (שש) ע"כ. ופירש"י ז"ל דעל פוטיתא לוקה ארבע אחת משום שרץ המים דכתיב בפרשת שמיני מבשרם לא תאכלו ולאו שני במשנה תורה וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו ובפרשת שמיני אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם כלל בזה בין שרץ הארץ בין שרץ המים ע"כ. ועוד האריך בלאוי הנמלה והצרעה מכל מקום למדנו מתוך לשונו כי יש דגים הגדלים במים שיש בהם נמי משום שרץ השורץ על הארץ וגם פשיטות התלמוד דמקשה מדגים אדגים וכייל בהו שרץ השורץ על הארץ מורה ממש כדברי רמז"ל וזו אינה צריכה לפנים, ומה שהקשה הראב"ד ז"ל שאילו מצאו חכמים מין זה לא היו משנים מפוטיתא לנמלה ומנמלה לצרעה איני מבין קושיא זו שהרי מצאו אלו הבריות שהיו מקובלים בהם ושמא סבר הראב"ד ז"ל בפירוש זאת המימרא כדברי המפרש שהזכיר ר"מ ז"ל בספר המצות וסתר דבריהם או שמא לא ראה הראב"ד ספר המצות שאם ראה לא היה מסיק בזה:

הלכה כד

ריסק נמלים כו' עד סוף הפרק. פרק אלו הן הלוקין (דף ט"ז) :

פרק ג

הלכה א

כל מאכל היוצא כו' עד אסור באכילה מן התורה. פ' אלו טריפות (דף ס"ד) :

כגון חלב בהמה וחיה הטמאים. פ"א דבכורות (דף ה') :

ביצי עוף ודג הטמאים עד הדומין לביצה. ס"פ אלו טריפות:

הלכה ב

חלב האדם מותר באכילה וכו' עד בימות הגשמים. פ"ק דבכורות ופרק אע"פ (דף ס') ובסיפרא פרשת שמיני:

הלכה ד

אע"פ שחלב האדם מותר כו'. עד מכת מרדות: כתב הראב"ד ז"ל הא למדת שאין בבשר האדם אפילו איסור עשה ומה שאמר כיונק שקץ כו' בין תבין עכ"ל: **ואני** אומר זו ההלכה עיקרה פ' אע"פ במס' כתובות וביאור בשר האדם כתבו פ"ב של אלו ההלכות והוא שביארתי גם אני שמפורש בספרא פרשת שמיני דגרסינן יכול יהא חלב ובשר של מהלכי שתים בלא תעשה על אכילתו ת"ל הוא טמא למעטם ע"כ. וזו אינו צריכה לפנים כי בתורת כהנים מאריך בה כל הצורך בין בחלב בין בבשר. ורמז כיונק שקץ שכתב הראב"ד ז"ל לא ירדתי לסוף דעתו אבל עיקר ההלכה הזו גם היא פרק אע"פ (דף ס') :

הלכה ה

יונק תינוק והולך [וכו'] כ"ד חדש [וכו'] עד סוף כ"ד חדש. בכתובות פ' אע"פ (דף ס') :

הלכה ו

אע"פ שחלב בהמה טמאה וכו' עד נפש היפה תאכל אותה. פרק א"ט (דף ס"ד) :

הלכה י

אפרוח שנולד אע"פ שלא נתפתחו עיניו מותר לאוכלו. פ"ק דביצה (דף ו') :

בהמה טהורה שנטרפה כו' עד כביצת עוף טמא. פ"ק דחולין (דף י"א) :

הלכה יא

אפרוח שנולד מביצת עוף טרפה מותר שאין מינו טמא. בתמורה ס"פ כל האסורין (דף ל"א) :

כתב הראב"ד ז"ל מה ראה לשנות הטעמים וכו' עפרא בעלמא הוא עכ"ל: **ואני** אומר יש לו שני טעמים הטעם האחד מה שפירש רש"י ז"ל על עיקר ההלכה בתמורה ס"פ כל האסורין שלא נאמרו אותן הדברים אלא לגבי קרבן והטעם השני שאותו טעם לא נאמר בעיקרי הסוגיא הקבועה בספרים שלנו אלא לפום לישנא אחרינא שהיא על רוב מס' תמורה ולדברי רבותינו בעלי התוס' ז"ל לרבותא ולא שהוא עיקר הטעם ולכך חזר ר"מ ז"ל אצל הכלל העיקרי שבפ"ה מס' בכורות וכמו שכתב בפ"א של אלו ההלכות וכן כתב הר"מ ז"ל מקוצי:

היה העוף ספק טרפה כו' עד הרי הן אסורות. פרק א"ט (דף נ"ז נ"ח) :

הלכה יב

חלב בהמה טמאה אינו נקפה עד כמו שיתבאר. פרק אין מעמידין (דף ל"ה) הוא עיקר אלו ההלכות ומשם יצאו לראשונים גם לו ולאחרונים ז"ל אלו הסברות ואחרים חלקו

עליהם וגם רבותינו בעלי התוס' ז"ל נחלקו בהם אך ר"מ ז"ל הלך בשיטת רבותיו ז"ל ויפה עשה שחייב אדם לומר כלשון רבו והמחמיר תבא עליו ברכה:

הלכה יז

ישראל שישב בצד העדר עד ויראה אותו. פ' אין מעמידין (דף ל"ט) :

הלכה יח

ביצה ששני ראשיה כדין וכו' לפיכך שואל וכו' עד אינו סומך עליו: כתב הראב"ד ז"ל דבריו אינם אלא בישראל וכו': **ואני** אומר זו מחלוקת ישנה ודעות חלוקות על השמועה פ' אלו טרפות (דף ס"ג) ופ' אין מעמידין (דף מ') ור"מ ז"ל לא כיון בחבורו זה אלא לעשות תלמוד ארוך קצר ולא שם מגמתו לכתוב סברתו:

הלכה יט

לפיכך אין לוקחין ביצים מן העכו"ם עד מכל ישראל בכל מקום. פ' אלו טרפות ופ' אין מעמידין:

הלכה כב

הכובש דגים טמאים וכו' עד לחלוחית: כתב הראב"ד ז"ל ציר חגבים טהור בירושלמי שאינו מכשיר עכ"ל: **ואני** אומר מה שכתב ר"מ ז"ל הוא מה שאמרו ס"פ אין מעמידין (דף מ') תלמוד ערוך דמטבילין בצירן. ומה שאמר הראב"ד ז"ל היא משנה שלימה פ"ז דמסכת עדיות ששנינו במשנה שנייה העיד ר' צדוק על ציר חגבים טמאים שהוא טהור ע"כ. וכתבה ר"מ ז"ל בפירוש פ' ט"ז דהלכות טומאת אוכלין שאינו מכשיר וזה נכון:

לפיכך אין לוקחין ציר וכו' עד הרי כולן מותרות. פ' אין מעמידין (דף מ') :

הלכה כג

לפיכך אין לוקחין ציר וכו' עד הרי כולן מותרות. פ' אין מעמידין (דף מ') :

פרק ד

הלכה א

האוכל כזית מבשר בהמה שמתה עד ושאינה כראוי. בזבחים פרק חטאת העוף (דף ס"ט) ופ' שני דמס' חולין (דף ל"ב) ופ' הלוקין (דף י"ז) והרבה מקומות:

הלכה ב

אין אסור משום נבלה וכו' עד בשר טמאה נבלה וטרפה. בתורת כהנים ופ' העור והרוטב (דף קכ"ט) :

הלכה ג

האוכל עוף טהור חי וכו' עד חייב משום נבלה. ס"פ גיד הנשה (דף ק"ב) :

הלכה ד

האוכל כזית מבשר נפל וכו' עד אוכל נבלה. פרק ר' אליעזר דמילה (דף קל"ו) :

ואסור לאכול מן הבהמה שנולדה עד ואחר כך נולד. שם פ"ק דראש השנה (דף ו' ז') :

שהן ט' חדשים וכו' עד ביום שנולד. פ"ק דבכורות (דף ח') :

הלכה ה

השליא שיצאה עם הולד עד שאינה בשר. פ"ק דר"ה ופרק ר"א דמילה ופרק בהמה המקשה (דף ע"ז) ובכמה מקומות:

הלכה ו

האוכל כזית מבהמה עד תשליכון אותו. בת"כ ובסוף פרק גיד הנשה (דף ק"ב) :

טריפה האמורה כו' עד הראויה לכלב. פ' א"ט (דף מ"ד) :

הא למדת שהטריפה האמורה עד אותה טריפה. הכל פא"ט ובספרא:

הלכה י

וכן החותך בשר מן החי כו' עד הרי היא טריפה. סוף פרק גיד הנשה (דף ק"ב) ובספרא:

הלכה יא

בהמה שהיא חולה עד הרי זה משובח. פ"ב דחולין (דף ל"ז) :

הלכה יג

השוחט בהמה חיה ועוף עד הרי זה פירכוס. הכל פ"ב דחולין (דף ל"ג) ובספרא ופ"ק דע"ז (דף י"ז) :

הלכה טו

השוחט את המסוכנת כו' עד ספק נבלה ואסורה. פ"ב דחולין (דף ל"ח) :

הלכה טז

כל איסורין שבתורה כו' עד וכן כל כיוצא בזה. פ"ד דמעילה (דף ט"ז) ופרק אלו עוברין (דף מ"ג) ובירושלמי פרק ג' מינין:

כתב הראב"ד ז"ל פלוגתא היא במעילה וכו': **ואני** אומר דבר זה או נשתקע ולא נאמר מפי ראב"ד או מהופכת היתה גרסתו אבל לפי הגירסא שלנו יפה פסק ר"מ ז"ל כלוי וכההיא ברייתא דמסייעא ליה. והנני כותב לשון הגמרא לפניך וראה בעיניך. שנינו במעילה פרק קדשי מזבח מצטרפין (דף ט"ז) כל הנבלות מצטרפות זו עם זו ואמרינן עלה בגמ' אמר רב לא שנו אלא לענין טומאה אבל לענין אכילה טהורין בפני עצמן וטמאין

בפ"ע ולוי אמר אפי' לאכילה נמי מצטרפין ורב אסי אמר טהורים לעצמן וטמאין לעצמן א"ד פליגא אדרב וא"ד לא פליגא מתיבי מיתת פרה וחיי גמל אין מצטרפים זה עם זה הא מיתת שניהם מצטרפים וקשיא לרב ויס"ג ולרב אסי לל"ב ודחי אימא הא חיי שניהן מצטרפים ומני רבי יהודה היא ויס"ג ר"מ היא וכו' ושקלינן וטרינן עלה טובא למידק דיוקא דההיא ברייתא דאקשינן מינה לרב ומיהו ברייתא גופא כלוי מיתניא בפירוש דהא מיתת פרה וחיי גמל ר"ל פרה במותה דהיינו נבלתה וחיי גמל ר"ל בשר גמל בחייו אין מצטרפין והוא לשון ר"מ ז"ל לא פחות ולא יותר וזו אינה צריכה לפנים ועיקר הדינין פרק ג' מינין (דף ל"ח) ובירושלמי ר' אבהו בשם ר' יוחנן ודלא כר' יוחנן בשם ר' מאיר פרק בתרא דע"ז:

וכן בהמה טמאה עד תחלת נבלה היא. במס' מעילה פ' קדשי מזבח (דף ט"ז) :

הלכה יח

האוכל מנבילה וטריפה עד עם הבשר לכזית. במסכת מעילה פ' קדשי מזבח (דף ט"ז) ובירושלמי דפ' ג' מינים (דף נ"ד) ובמס' חולין פרק כ"ה (דף קי"ד) ובספרא:

הלכה יט

קיבת הנבילה וקיבת כו' עד כשאר המעים ואסור. פרק אין מעמידין (דף ל"ה) :

הלכה כ

עור הבא כנגד פניו של חמור עד שהן מותרין. כתב הראב"ד ז"ל רב ששת פשט להו לאיסורא במס' בכורות ממתני' עכ"ל: **ואני** אומר אם על העור אמר נבהלתי אם יצא מפי רבינו הראב"ד ז"ל כי אותה דפסק רב ששת בבכורות (דף ז') ממתני' אינה אלא לגבי מי רגלים של חמור גמרא מתניתין דהיוצא מן הטמא כו' אבל זאת שכתב ר"מ ז"ל נאמרה אחריה וה"ג לה התם אמר רב הונא עור הבא כנגד פניו של חמור מותר מ"ט פירשא בעלמא הוא אמר ליה ר"ח תניא דמסייעא לך כו' קיימא לן כרב הונא וכדמסייע ליה רב חסדא כדברי ר"מ ז"ל. ואם יעלה על דעת לסייע הסופר ולהתלות באילן גדול ולומר כי לפי שהקיש ר"מ ז"ל העור למי רגלים כתבו והשיגו. גם בזה יש להשיב מגמ' ומסברא איבעית אימא גמ' שהרי הוקשה רב ששת מברייתא מפני מה אמרו דבש דבורים כו' ואע"ג דאוקימנא רב יעקב קי"ל כרבנן דרבים נינהו וכן כתבו מקצת הגאונים ז"ל ואם חלקו אחרים על דעת ר"מ ז"ל והעומדים בשטתו נכונים הם. ואיבעית אימא סברא דהא ודאי לא עדיפי מי רגלים מן הקיבה דאסיקנא פירשא בעלמא היא ובזה נכונו דברי ר"מ ז"ל וסדרו:

יש עורות שהן כבשר עד בין לטומאה. פרק העור והרוטב (דף קכ"ב) :

הלכה כב

נאמר בשור הנסקל כו' עד סוף הפרק. פרק שור שנגח ד' וה' (דף מ"א) ופ' האיש מקדש (דף נ"ו) ולשון מכילתא שור שיצא ליסקל וקדמו הבעלים ושחטוהו בשרו אסור באכילה לכך נאמר ולא יאכל את בשרו ע"כ:

פרק ה

הלכה א

מפי השמועה למדו עד אבל לא בטמאים. בספרי פרשת ראה ופרק גיד הנשה (דף ק"א ק"ב) :

הלכה ב

אחד אבר שיש בו בשר וגידין ועצמות וכו'. עד משום אבר מן החי: כתב הראב"ד ז"ל תימה הוא זה וכו': **ואני** אומר זה תלמוד ערוך אלא שצריכא תלמוד דגרסינן ס"פ גיד הנשה (דף ק"ב) אמר רב אבר מן החי (צריך כזית מ"ט) אכילה כתיב ביה ופירש"י ז"ל דאע"ג דתרי קראי כתיבי (כדלקמן בההיא שמעתא) חד לאבר מן החי (מדכתיב ולא תאכל הנפש עם הבשר) וחד לבשר מן החי (מדכתיב ובשר בשדה טרפה לא תאכלו) לא תימא דאיתרבי אבר אע"ג דאין בו שיעור אלא ודאי יש בו שיעור בעינן דאין אכילה פחותה מכזית ואקשינן עלה מברייתא דקתני בה דמיחייב בכל שהוא ומוקמינן לה במשהו בשר גידין ועצמות ופירש"י ז"ל דלהכי פלגינהו קרא לאבר מן החי ולבשר מן החי דמיחייב אאבר אע"ג דאין בו שיעור ואבשר אע"פ שאינו אבר. ורבותינו בעלי התוס' ז"ל נתנו טעם באבר דכיון דנפיק לן מקרא דולא תאכל הנפש עם הבשר בעינן דבר שלם דומיא דנפש שיהא בו בשר וגידין ועצמות. וזה תירוץ לתימת הראב"ד ז"ל וידוע ג"כ ומקובל בידינו מרבותינו בעלי התוס' ז"ל באבר שיש בו חמש זיתים ואכל אחד מהם שהוא חייב כדאסיקנא בהאי פירקא לגבי גיד ועל דרכים האלו כתב ר"מ ז"ל שהאבר שאין בו עצם בין שחתך כולו בין שחתך מקצתו הרי זה אסור משום אבר מן החי והיינו כדרב יהודה ואח"כ כתב שהאבר שיש בו עצם אינו חייב עליו עד שיפרוש כברייתו עכ"ל דרך כלל וחזר ופרטו כדרך חכמי המחברים וז"ל שאם פירש מן החי הבשר בלבד חייב עליו משום טריפה כמו שביארנו ולא משום אבר מן החי עכ"ל. והיינו כפירוש רש"י וטעם רבותינו בעלי התוס' ז"ל משום דילפינן ליה מבשר בשדה טרפה וחזר עוד וביאר האוכל אבר מן החי לוקה עליו ואפי' אכל אבר שלם אם יש בו כזית חייב פחות מכזית פטור עכ"ל. והיינו כפירש"י ז"ל מדפלגינהו בקראי וכפי מה שידוע מדברי רבינו בעלי

התוס' ז"ל ומקובל לנו וכדמשמע ממלתיה דרב יהודה היכא דליכא באבר בשר גידין ועצמות כמו הלשון וכיוצא בו וחזר עוד ופרט ביאור מפורסם חתך מן האבר כברייתו כזית ואכלו לוקה אע"פ שאין בו בשר אלא כל שהוא עכ"ל. והיינו כדפריקנא לברייתא בגמ' נמצאו דבריו פרוטים בכללים ופרטים נפרטים בתלמוד ערוך מקוצר מן הארוך ותירוץ התמיה בלשון קצר:

הלכה ג

ואין העצמות והגידין מצטרפין בו לכזית. פא"ט:

כתב הראב"ד ז"ל ולמה ליה למכתב הכי וכו': **ואני** אומר גם זה תימה במה שכתבתי ותריץ ואימא הכי התם כי לא חלקו לא שינהו מברייתו ומתחייב משום אבר וכיון דנתחלקו נתבטל ממנו תורת אבר ומ"ה מיפטר אבל הכא שינהו מברייתו שהפריש מן הבשר מן העצמות והגידין ושינהו מברייתו ונשאר עליו תורת בשר וסד"א נצטרפו גידין ועצמות לכזית קמ"ל דכזית בשר ממש בעינן כדר' יהודה וכהני פירוקי דברייתא דלעיל וכן דקדק ר"מ ז"ל בלשונו וביארו. הביטה וראה בעיניך ציירו ציור אחד ביאר בזה הפרק להחזק הבדק בשמעתא דפרק גיד הנשה בסופו עיקרו ונופו:

הלכה ה

תלש אבר מן החי עד ואכלו לוקה שלש. פרק גיד הנשה (דף ק"ב) :

הלכה ו

בשר המדולדל בבהמה עד שהוא בתוך מעיה. הכל פ' בהמה המקשה (דף ע"ג) :

אבל אם חתך כו' עד ולא יצא. פרק אלו טריפות (דף נ"ה) :

עובר שהוציא ידו כו' עד וחותך מקום החתך. פרק בהמה המקשה (דף ס"ח) וסופו פרק כל הבשר:

הלכה יא

כל אבר עובר שיצא וחתכו קודם שחיטה עד אינו לוקה: כתב הראב"ד ז"ל זה שיבוש שהרי אמר למעלה וכו' הואיל ויש בו לאו דטריפה עכ"ל: **ואני** אומר המקרא לא גמר זאת הפיסקא לפניו שאילו גמר והשמיע לאזניו לא כתב לשון שבוש עליו, וז"ל אחר שחיטה האוכלו אינו חייב ואם מתה הבהמה ואח"כ חתכו האוכלו לוקה משום אבר מן החי עכ"ל. הנך רואה בעיניך כי לוקה ואינו לוקה משום אבר מן החי וכדברי ראב"ד ז"ל וכולא פירקא בהכי כתביה וחבריה אלא ודאי לאו כרוכלא לכתוב וליזיל. ומה שהקשה מה צורך היינו משום דסד"א כיון דאיכא סרך לשון טריפה באסמכתא דקרא דובשר

בשדה טרפה ליפקע מיניה איסור אבר מן החי קמ"ל וכדאיתא פרק גיד הנשה להדיא ודוק ותשכח:

הלכה יב

עובר שהוציא אבר עד טהורה. פרק בהמה המקשה (דף ס"ט) :

הלכה יג

השוחט בהמה מעוברת ומצא בה שליל בין חי בין מת הרי זה מותר באכילה כו' עד כולה אסורה. פ' בהמה המקשה:

כתב הראב"ד ז"ל מכדי קי"ל דשליא אינו אוכל וכו': **ואני** אומר כבר פירש ר"מ ז"ל והטעם למען ידע כל משכיל מאין הוציא הדין הזה וז"ל שמא שליא זו שיצתה מקצתה הלך לו ולד שהיה בה וולד זה שנמצא בבטן הלכה השליא שלו ואין צריך לומר שאם לא נמצא בבטן ולד כלל שהשליא כולה אסורה עכ"ל. ועתה פקח עיניך ובין לפניך שכל דבריו תלמוד ערוך סוף בהמה המקשה (דף ע"ז) דתנן השוחט את הבהמה ומצא בה שליא נפש יפה תאכל אותה ע"כ. וזהו מ"ש ר"מ ז"ל והתחיל לתמוה הראב"ד ז"ל ואין בזה חולק כלל אלא שאתה צריך לדעת דה"מ בשלא יצתה אפילו מקצתה לחוץ אבל אם יצתה אסורה תדע דאמרינן בגמ' עלה מנא הני מילי דתנו רבנן כל בהמה תאכלו לרבות את השליא יכול אפי' יצתה מקצתה ת"ל אותה אותה ולא שליתה ע"כ. אלמא יצתה אפילו מקצתה נאסרה ובתר הכי תנן שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה כסימן ולד באשה כך סימן ולד בבהמה. ע"כ למדנו כי אפילו כשיש שם ולד נאסרה ביציאתה כמו הולד עצמו כמו ששנינו היוצא אסור ומה שבפנים מותר. וזה ממש כלשון ר"מ ז"ל לא פחות ולא יתר וממילא נסתלקה קושית הראב"ד ז"ל. ומ"ש הוא מדאמרינן עלה בגמ' אמר ר"א ל"ש וכו' ושקלינן וטרינן עלה עד דאסיקנא דר"א לחומרא אמרה והכי אתמר אמר ר"א ל"ש אלא שאינה קשורה בולד אבל קשורה בולד אין חוששין לולד אחר כו' ותניא כותיה דר"א המפלת כמין בהמה וחיה ועוף ושליא עמהן בזמן שקשורה בהן אין חוששין לולד אחר אינה קשורה בהן הריני מטיל עליהן חומר שני ולדות שאני אומר שמא נימוח שפיר של שליא ונימוחה שליא של שפיר ע"כ, וקי"ל כר"א דתניא כוותיה, ומעתה לטעמיה נמי הכי איתיה כטעמיה דברייתא ועיניך רואות כי דברי ר"מ ז"ל ולשון הגמ' אחד הוא:

הלכה יד

מצא בה עובר חי עד סוף הפרק. פרק בהמה המקשה (דף ע"ד) :

פרק ו

הלכה א

האוכל כזית מן הדם כו' עד צבי ויחמור. בכריתות פרק דם שחיטה (דף כ') ובת"כ פרשת צו:

אבל דם דגים וחגבים וכו' עד ושתהו מותר. פרק דם שחיטה ופ"ב דבכורים:

כתב הראב"ד ז"ל אלא שאסרוהו במכונס וכו': **ואני** אומר עיקר הלכה זו בכריתות פרק דם שחיטה (דף כ"א:) דגרסי' התם אמר רב דם דגים שכינסו אסור מיתיבי דם דגים דם חגבים מותר ואפילו לכתחלה ופריק ההוא בשלא כינסו כי קאמר רב בשכינסו והדרינן על הדין פירוקא דכוותיה גבי מהלכי שתים בשלא כינסו נמי מי אסור והתניא דם שעל גבי ככר גורדו ואוכלו ושל בין השינים מוצצו ובולעו ואינו חושש ופריק כי תניא ההיא מתניתא דאית ביה קשקשין ויס"ג אלא כי תניא כו' וכן גורס ר"י אלפס ז"ל שהביאה פרק כל הבשר וכזה דעת הראב"ד ז"ל וגם הר"ם מקוצ"י ז"ל כן כתב. ולדעתם זה התירוץ הוא עיקר כסוגיין בכוליה תלמודא דכי קאמר אלא מהדר הדר מכולהו פירוקי ושינויי ומקיים להאי בתרא. אמנם ר"מ ז"ל רוח אחרת עמו שאינו גורס אלא ולפיכך הו"ל שינויא בעלמא ולאו דסמכא הוא וכן בגירסאות המדוייקות שלנו בספרד ובצרפת אין גורסין אלא וכן משמע בכתובות פ' אע"פ כי פריך מיהא דדם מהלכי שתים דמוקים לה כדפרי' כדלקמן בהא שמעתא לרב ששת אלמא ליתיה להאי שינויא אלא דיחויא בעלמא ולאו דסמכא הוא. ועוד יש לי ראיה דתנן להדיא פ"ב דבכורים ודם השרץ אין חייבין עליו כלומר כשהתרו בו משום דם אין חייבין עליו כשאר דם בהמה וחיה שהוא כרת אלא איסורא בלחוד כמי שאוכל בשר השרץ וכדאמרי' בת"כ וזה לכם הטמא לרבות דם השרץ שיהיה כבשרו וכן כתב ר"מ בפירוש המשניות שלו דוק מינה שאם היו הדגים עצמן טהורין מותר גם דמן לכתחלה וה"נ משמע מתניתין דפרק דם שחיטה דקתני דם דגים דם חגבים דם שרצים דם התמצית אין חייבין עליה דמשמע הא איסורא איכא ומדקתני להו דומיא דטמאים משמע הא בטהורים מותר לכתחלה ועוד דהא אפילו לדעת הראב"ד ז"ל והעומדים בשיטתו כי איכא קשקשים מפני מראית העין מותר לכתחלה בכל ענין ואנן קי"ל פרק במה אשה יוצאה כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור ומכלל לאו אתה שומע הן בכל התורה כלה ומעתה הואיל ובחדרי חדרים מותר בלא קשקשין מעיקר דינא למראית העין נמי לא חיישינן ולא שבקינן מסקנא דכתובות פרק אע"פ דסמכי עלה כולהו רבוותא וגם רבינו השר משנ"ץ ז"ל ופשיטותא דמתני' ובריתא משום שינויי

דחיקי וכי דייקת לשון ר"מ ז"ל הכי משמע שכתב לפיכך כלומר לפי הדברים שאמרנו יצא לנו מה שנאמר לפנינו אלמא משם לקחו כמו שפירשתי:

ודם חגבים ודגים טמאים אסור וכו' עד כמו שביארנו. פ"ק דכריתות (דף ו') ובת"כ:

הלכה ב

דם האדם אסור עד כל זמן שיש בו אדמימות. בכריתות פרק דם שחיטה (דף כ"א) ופרק כסוי הדם ומקצתו פרק כל הבשר:

ועל הדם הכנוס וכו' עד הדם שהנפש יוצאה בו. פ"ק דכריתות ופרק דם שחיטה:

הלכה ד

דם התמצית ודם האברים עד שהנפש יוצאה בו. פ"ק דכריתות ופרק דם שחיטה (דף כ"ב) :

הלכה ה

השליל שנמצא במעי הבהמה וכו' עד כדם האיברים: כתב הראב"ד ז"ל וכן דם היוצא מבית שחיטתו שהוא מן הריאה ומן הכבד עכ"ל: **ואני** אומר לא הבינותי השגה זו כי דברי ר"מ מפורשים במשנת בהמה המקשה ובגמ' דילה דתנן התם (דף ע"ד) השוחט את הבהמה ומצא בה בן ח' חי או מת או בן ט' מת קורעו ומוציא את דמו ואמרינן עלה בגמ' אר"א א"ר אושעיא לא הלכו בו אלא על עסקי שחיטה בלבד ושיילי למעוטי מאי אילימא למעוטי חלבו וגידו (והא) מפלג פליגי דתניא ג"ה נוהג בשליל וחלבו אסור דר"מ רבי יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר. פי' נוהג ואינו נוהג דין גיד הנשה ושקלינן וטרינן עד דאמרינן אמר ר"ל לדברי המתיר בחלבו מתיר בדמו לדברי האוסר בחלבו אוסר בדמו ור' יוחנן אף לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו וקי"ל כר' יוחנן לגבי ר"ל והנה עיניך רואות לדברי הכל שאין התלמוד מחלק בין דמו לדם הילוד כלל כלשון ר"מ ז"ל ל"ש לב ול"ש ריאה ול"ש כבד:

הלכה ו

הלב בין לצלי בין לקדרה וכו' עד ומותר: כתב הראב"ד ז"ל לא נאמר אלא בצלי דכבולעו כך פולטו עכ"ל: **ואני** אומר זו מחלוקת ישנה פרק כל הבשר (דף ק"ט) גמרא מתניתין דכחל ולישנא דברייתא ה"נ הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בישולו ומותר ורש"י ז"ל ומקצת רבותינו בעלי התוספות ז"ל פירשו המשנה והסוגיא לצלי וכדכתיב ויבשלו את הפסח והוא צלי וטעמא משום דשיעא וכשינויא דתלמודא פרק כיצד צולין ומשום כבולעו כך פולטו דסוגיין דהתם. וגם הרמב"ן ז"ל כן הסכים. אמנם רבים חכמים נבונים וגאונים קדמונים פירשו כר"מ ז"ל וכשיטת רבותיו שכתבו בסתם

וכלשון הברייתא דקתני שבשלו ולא אשכחן סתם בשולי בצלי בגמ' ורישא דקתני הכחל קורעו לאו לצלי אוקמוה אלא לקדירה וממילא שמעינן דסיפא נמי לקדרה וכההיא סוגיא דפרק כיצד צולין דקי"ל כרבא דאמר האי מולייתא שריא דהויא כמבושל וכבר כתבתי כי ר"מ ז"ל לעולם סומך על לשון הגמרא וכן נכון:

ואם לא קרעו כו' עד שחייבין עליו כרת. בכריתות פרק דם שחיטה (דף כ"ב) ובפסחים פכ"צ (דף ע"ד) :

הלכה ז

הכבד אם חתכה כו' עד ולא יצא מהן דם שהן מותרין. פרק כל הבשר (דף קי"א) ותרומות פרק בצל:

הלכה י

אין הבשר יוצא מידי דמו וכו' עד שיתלבן ולא יצא דם: כתב הראב"ד ז"ל (זה) לא שמענו וכו': **ואני** אומר זו מחלוקת ישנה היא גבי מימרא דשמואל פרק כל הבשר בין הראשונים וראשי הישיבות הקדמונים וראיות המקילין שלא הוזכרה חליטה ברותחין אלא לגבי כבדא ורוב הספרים והסופרים מודים בזה וכלשון הראב"ד ז"ל. מיהו בעל הלכות גדולות ור"מ ז"ל ורבים וגדולים מחמירים ויש לי להורות כן מפני שלא הוזכר חמר בשר אלא בצלי וכדמשמע פ' צולין ומשום דגומרי מישאב שאיבי. ועוד דהא דייקינן לישנא דדם האיברים שלא פירש מותר דמשמע הא פירש אסור וכן כתבו רבותינו בעלי התוספות ז"ל ואם יטיל הבשר לתוך הקדרה עד שלא תרתיח אפשר שיפרוש וכן משמע פרק כיצד צולין (דף ע"ד:) דגרסי' אומצא דאסמיק הוא וחליה אסור כו' עד א"ל מר בר אמימר לרב אשי אבא האי חלא דחליט ביה חדא זימני לא חליט ביה זימנא אחריתי אלמא אורחא למיחלט נמי בישרא. ואם יש טעמים אחרים לר"מ ז"ל וגם לראשונים וגם לאחרונים העומדים בשיטתו ז"ל וגם גירסת מקצת הספרים אין לי צורך להאריך בכאן והמחמיר תבא עליו ברכה:

הלכה יא

כשמולחין הבשר אין מולחין כו' עד ואחר כך ידיחנו. פרק כל הבשר (דף קי"ג) ובה"ג:

הלכה יב

כל הדברים האלו לבשר שצריך לבשלו אבל לצלי מולחו וצולהו מיד. בפסחים פ' כיצד צולין (דף ע"ד) ובמנחות פ' הקומץ רבה (דף כ"א) גבי תבונהו במלח כו' עד דאמר אביי וכן לצלי:

והרוצה לאכול בשר חי וכו': כתב הראב"ד ז"ל לבשר חי אינו צריך מליחה וכו': **ואני** אומר גם זו מחלוקת ישנה היא פ' השוחט (דף ל"ג) סוף גמרא מתני' דשחט את הושט כו' דתניא הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה חותך כזית בשר מבית השחיטה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה כו' והכי סלקא כולה שמעתא וכן הביאה ר"י אלפס ז"ל בהלכות וזה מפורש פשוט כלשון ר"מ ז"ל והעומדים בשיטתו נ"ע. וכן משמע ריש פרק כיצד צולין (דף ע"ד) גבי אומצא דאסמיק. אבל הראב"ד ז"ל והעומדים בשיטתו נ"ע דקדקו לומר דוקא מבית השחיטה משום דבלע דמא טפי או באומצא דאסמיק כההיא דפ' כיצד צולין אבל בישרא אחרינא לא ואלו ואלו דברי אלהים חיים הם וטוב להחמיר. שוב מצאתי בתוספות ה"ר אליעזר ממיץ שכתב כן:

ואם חלטו בחומץ מותר לאוכלו וכו' חומץ שחלטו בו בשר וכו' ביצי בהמה וחיה וכו' ואם לא חתכן וצלאן וכו' עד הרי אלו מותרין: כתב הראב"ד ז"ל קבלת זה האיש כמה היא זרה אצלנו דאומצא דאסמיק חתיכה שנצרר בה הדם מחמת מכה ואותו הדם אינו יוצא אלא בחתוך ומליחה כמו החוטין שהדם מכונס בהן ואין חליטה מועלת בה דלאו דם האיברים הוא אלא דם שהנפש נצרר בו מש"ה אם חלטו הוא וחליה אסור ומה שאמר הוא אינו כלום שאחר שחלטו ולא הוכשר שוב אין לו הכשר כאילו נתבשל עם דמו עכ"ל: **ואני** אומר יפה עשה שחייב אדם לומר כלשון רבו שפירשו בפרק כיצד צולין (דף ע"ד) סוף שמעתין קמייתא דגרסינן פרק גיד הנשה (דף צ"ו) ומייתי לה התם אומצא דאסמיק חתכיה ומלחיה אפי' לקדרה נמי שפיר דמי שפדיה בשפודא מידב דאיב אותביה אגומרי פליגי בה רב אחא ורבינא חד (אסר וחד שרי מאן דאסר) מצמת צמת (ליה) ומאן דשרי (גומרי) משאב שאיבי (ליה) והלכתא משאב שאיבי ליה וכן ביעי ומוזירקי וכו' אומצא דאסמיק הוא וחליה אסור לא אסמיק הוא וחלייה שרי ע"כ. ובתר הכי גרסינן אמר ליה מרימר לרב אשי אבא האי חלא דחליט ביה חדא זימנא תו לא תאני חליט ביה זימנא אחריתי והביאה ר"י אלפס ז"ל להשמיענו שכן הלכה ופירשה רב שמעון גאון ז"ל בעל הלכות גדולות אומצא דאסמיק שהוא בשר חי שנוהגים העולם ליתן אותו בחומץ כי היכי דלצמית דמא וכששוהה שם הרבה נעקר הדם ממנו וחוזר ונבלע בו ומאדים מחמת כן והוי אומצא דאסמיק לפי שעל ידי החומץ נתאדם. וז"ל הלכות גדולות אומצא דטמשיה בחלא ואסקיה למיצליה לאלתר שרי מטמש ושהויי עד דאסמיק הוא וחלייה אסור דכיון דאסמיק פריש ליה דם מאבראי מאי תקנתיה שפדיה בשפודא מידב דאיב חתכיה ומלחיה אפי' לקדרה שפיר דמי עכ"ל. וכן הסכימו רבותינו בעלי התוספות כזה הפירוש המקובל איש מפי איש לגאונים ז"ל ושאר הפירושים כי

רבו אין ההלכה הולמתן על דעתי וגם פירוש הראב"ד ז"ל לא הזכירוהו וגם אנחנו לא שמענוהו ולא ראינוהו עד עתה:

הלכה יד

ראש הבהמה שצלהו בתנור כו' עד מוחו אסור. פרק גיד הנשה (דף צ"ג) . שוב מצאתי לר"מ מקוצי שהסכים כר"מ ז"ל מדעת רבותינו בעלי התוס' ז"ל:

הלכה טו

אין מניחין כלי תחת הצלי כו' עד בהמה וחיה. כל הבשר (דף קי"ב) :

הלכה יז

עופות שהניחן שלמים ומילא חללן בשר כו' עד ואפי' פיהם למעלה: כתב הראב"ד ז"ל זה אין לו טעם וכו': **ואני** אומר דין זה פרק כיצד צולין (דף ע"ד) דגרסי' אמר רבא האי מולייתא שריא אמר ליה אביי והא קא בלעא (דמא) ופריק ליה כבולעו כך פולטו ואמרינן לימא מסייע ליה וכו' (דכבולעו כך פולטו) הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בישולו ומותר כו' לאו משום דאמרינן כבולעו כך פולטו ופריק שאני לב דשיע ושקיל וטרי עלה עד דמסיק ומפליג בין אסמיק ללא אסמיק ובתר הכי פסיק ותני והאי מולייתא מאן דאסר אפי' פומא לתחת ומאן דשרי אפי' פומא לעיל והלכתא שריא אפי' פומא לעיל ע"כ. ופרש"י ורבותינו בעלי התוס' מולייתא כפירוש ר"מ ז"ל וכבר כתבתי למעלה בזה הפרק גבי בשר הלב טעם ר"מ ז"ל שהוא מפרש בשלו שהוא בשול ממש לקדרה וכן משמע נמי הכא דבתר דפסיק דינא דלב שיע ודיני דשמעתא ופליג בין אסמיק ללא אסמיק דמיירי במבושל אהדר למפסק דינא דמולייתא וסוגיא גופא משמע מינה דאיכא לפלוגי בין צלאן לבשלן וכדברי ר"מ ז"ל. וכן משמע פרק כל הבשר להדיא דגומרי משאב שייבי וכמו שכתבתי בסמוך. ומה שהקשה הראב"ד ז"ל יש לו לר"מ ז"ל טעם גדול כי אם היינו חוששין מפני הדם היוצא מן המלוי לגוף העופות היה הדין עמו להקשות קושיא זאת. ואולי דעתו לפרש כך כל ההלכה ואנחנו לא נפרש אלא שחוששים לדם היוצא מן העופות עצמן ובולע המלוי ולכך נאסר לנו בכל מקום שהוא דבק הואיל והוא דם האיברים שפירש וכמו שכתבתי למעלה כך פירשוה רבותינו בעלי התוס' נ"ע גם לדעת רש"י ז"ל. ויש לי ראיה לזה מהא דגרסינן פ' כל הבשר (דף קי"ג) אתמר רב הונא אומר מולח ומדיח במתניתא תנא מדיח ומולח ומדיח כו' אלמא דלכ"ע במי הדחה בסוף משום דמא דפריש וסריך ביה ואפי' לרב דימי מנהרדעא דמלח ליה במלחא גללניתא ומנפץ לה הצריכו המפרשים ז"ל הדחה מהאי טעמא וכן כתב מורי הרשב"א ז"ל. שוב מצאתי לר"מ מקוצי מדעת רבותינו בעלי התוס' שהסכים כדעת ר"מ ז"ל:

הלכה יח
בני מעים עד וכן הורו הגאונים. הסכמתם מפ' כיצד צולין (דף ע"ד) ופרק כל הבשר (דף קי"ג) :

הלכה יט
עופות שטפלן עד ואם לא האדימו מותרין. פרק כיצד צולין:

הלכה כ
סכין ששחט בה עד עשר פעמים. פ"ק דחולין (דף ח') ופרק כל הבשר (דף קי"א) :
ואם חתך בה רותח מותר וכן אינו חותך בה צנון עד אבל לא רותח. פרק כל הבשר (דף קי"א) :

הלכה כא
קערה שמלח בה עד סוף הפרק. פרק כל הבשר:

פרק ז

הלכה א
האוכל כזית חלב כו' עד ולפיכך לוקה שתים. פ"ק דכריתות (דף ד') ובת"כ:

הלכה ג
השוחט בהמה ומצא בה שליל כו' עד לאסור החלב: כתב הראב"ד ז"ל אין זה כדברי הרב ז"ל וכו': **ואני** אומר מה בכך וכי בזה בלבד הוא שחולק על הרב כהנה רבות עמו ואין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות וגם נחלקו במחלוקת ישנה זו והאמת יורה דרכו פרק בהמה המקשה:

הלכה ה
שלשה חלבים הם עד בהרימכם את חלבו ממנו. פרק גיד הנשה (דף צ"ג) וסוף פרק כל הבשר (דף קט"ז) :

הלכה ו
חלב שעל המסס עד שעל הכסלים. פרק גיד הנשה:
ויש שם חלב כו' עד והוא יתר והוא מותר. פרק אלו טריפות (דף מ"ט) :
חוטין שבחלב כו' עד ואינו צריך לחטט אחריו. פרק גיד הנשה:

הלכה ח
יש כמו שתי פתילות חלב בעיקרי המתנים עד שהוא סוף המעים: כתב הראב"ד ז"ל וזה עיקר עכ"ל: **ואני** אומר אם זה עיקר לדעתו אין בזה תפיסה די לו לר"מ ז"ל שכתב השתי דעות כדרך המחברים ועיקר הלכות אלו פרק גיד הנשה:

הלכה י
יש בגוף הבהמה כו' עד ואין בהן כרת. פרק גיד הנשה:

הלכה יג
חוטי הלב וחוטי היד וכו' עד האדומין מותרים. הכל פ' גיד הנשה (דף צ"ג) :

הלכה טו
וכל בני מעים שהמאכל סובב וכו'. פרק כל הבשר (דף קי"ג) :

הלכה טז
יראה לי שכל אלו החוטין והקרומות עד ואין לוקין עליהן. כך משמע פרק גיד הנשה:

הלכה יז
אין מולחין חלבים עד שלא יעשה. פ"ק דחולין (דף ח') :

הלכה כ
וכן אין מולחין את הבשר עד סוף הפרק. הכל פ' גיד הנשה (דף צ"ו) :

פרק ח

הלכה א
גיד הנשה עד מכין אותו מכת מרדות. במס' חולין פרק גיד הנשה (דף פ"ט) ובת"כ: **וכמה שיעור אכילה עד לוקה על כל גיד וגיד**. פ' אותו ואת בנו:

הלכה ד
העוף אין בו עד ירכו עגול. פרק גיד הנשה (דף פ"ג) :
ואם נמצא עוף עד ואין לוקין עליו. פרק גיד הנשה הסכימו כך כל הראשונים ז"ל מדתלי תלמודא טעמא בכף:

הלכה ה
האוכל מגיד הנשה עד כאוכל מבשרה. פרק גיד הנשה (דף צ"ו) :

הלכה ו
האוכל גיד הנשה של נבלה כו' עד ונוסף עליו איסור אחר. סוף פרק גיד הנשה (דף ק"ב) :

הלכה ז

הנוטל גיד הנשה כו' עד החלב. פרק גיד הנשה (דף צ"ט) :

ואין לוקחין בשר מכל טבח עד לוקחין מכל אדם. פרק אין מעמידין (דף ל"ט) ובירושלמי והתוספתא:

הלכה ט

טבח הנאמן עד בלא הערמה. במסכת סנהדרין פ' זה בורר (דף כ"ה) :

הלכה י

הלוקח בשר עד שמא יחליף. בתוספתא דמסכת דמאי פרק הלוקח פירות (דף ט"ו) ופרק אין מעמידין (דף ל"ט) ופ"ק דחולין (דף ז') ובמסכת גיטין פרק הניזקין מקצתו (דף ס"א) :

הלכה יא

עשר חנויות כו' עד וחתום. פ"ק דפסחים (דף ט') ובחולין פרק גיד הנשה (דף צ"ה) ופ"ג מסכת מכשירין ובנדה פרק כל היד (דף י"ח) :

הלכה יג

תלה כלי עד וזה בשר אחר הוא. פרק גיד הנשה (דף צ"ה) הוה מעשה דחיותא דאודיק רב בבזעא דדשא והעמידוה המפרשים ז"ל שהיתה תלויה בסל וכן פ"ק דפסחים (דף ט') בשמעתין דציבורין דחיישינן שמא גררוהו ובפרק אלו מציאות (דף כ"ח) דאסיקנא מנין הוי סימן:

הלכה יד

גיד הנשה מותר בהנאה עד שמא יאכל ממנה ישראל. פ' גיד הנשה (דף צ"ו) ור"פ כל שעה (דף כ"ב) :

הלכה טו

כל מקום שנאמר בתורה לא תאכל כו' עד אע"פ שהן אסורין באכילה. ר"פ כל שעה (דף כ"א) :

הלכה טז

כל מאכל שהוא אסור בהנאה עד סוף הפרק. פ' שביעי דמס' שביעית (משנה ג') ובירושלמי שם ומקצתו בפ' אין מעמידין (דף ל"ה) ופ' כל שעה (דף כ"א) :

פרק ט

הלכה א

בשר בחלב אסור לבשלו ואסור לאכלו מה"ת ואסור בהנאה. פרק האיש מקדש ופ' כל הבשר (דף קט"ו) :

ואסור בהנאה וכו' עד גדי בחלב אמו. סוף מס' תמורה ופ' כל שעה (דף כ"ד) :

וכן האוכל כזית משניהם עד אלא שדבר הכתוב בהווה. פרק כל הבשר (דף ק"ח) :

אבל בשר בהמה טהורה עד משום בשר בחלב. פרק כל הבשר (דף קי"ג) ופרק רבי אליעזר דהביא (שבת דף ק"ל) :

הלכה ד

וכן בשר חיה ועוף עד מותר לאכלן בחלב. פרק כל הבשר (דף ק"ד) :

הלכה ו

המעושן והמבושל וכו'. כן משמע בנדרים בירושלמי פרק הנודר מן המבושל (דף ל"ט) :

וכן המבשל בשר בחלב עד ונתערב עם שאר החלב. פרק כל הבשר (דף קי"ג קי"ד) :

הלכה ט

נפל חלב לתוך קדרה של בשר וכו' בד"א בשלא נער את הקדרה וכו' וכן אם נפל חלב לתוך המרק וכו' עד ואם לאו מותרת. פ' כל הבשר (דף ק"ח) :

כתב הראב"ד ז"ל אנו אומרין שלא שמענו וכו' ואם היא נבלה מה צורך לניעור שיצא משם חלב עכ"ל: **ואני** אומר כבר כתבתי כמה פעמים שאין כוונתי בזה החיבור לסתור אלא לבנות בע"ה וכ"ש בדין הזה שהוא מחלוקת ישנה פ' כל הבשר בין הראשונים רש"י ורבינו אפרים הצרפתים ור"י הזקן ושאר רבותינו בעלי התוס' יש אומרים בכה ויש אומרים בכה ולכולם יש פנים בהלכה ואלו ואלו דברי אלהים חיים ומאחר שאין תימה על ר"מ ז"ל מעל עצמו אין לי עסק עתה בו ואף שכבר הקשו ותירצו רבותינו בעלי התוס' ז"ל זה ויותר מזה ואומר בקצרה דכי אסיקנא בגמ' דפליט ולא בלע בקדרה רותחת ואסקה קודם וסילק את האיסור וכמ"ש ר"מ ז"ל בזה הפרק והוא נכון:

הלכה י

אם לא נמצא נכרי עד וכחל מן המנין. פ' כל הבשר ומקצתו עוד פ' גיד הנשה:

הלכה יא

אם לא נמצא נכרי עד וכחל מן המנין. פ' כל הבשר ומקצתו עוד פ' גיד הנשה:

הלכה יג
כיצד אם היה הכל כו' עד לא כמות שהיה בשעה שנפל. פ' גיד הנשה (דף צ"ז) :

הלכה יד
אין צולין את הכחל כו' עד מפני חשש זה אסרו גבינת העכו"ם כמו שביארנו. פ' כל הבשר (דף קי"א) :

כתב הראב"ד ז"ל דברי רבינו אבן מגש ז"ל וכו': **ואני** אומר דברי רבינו אין צריכין חיזוק ודיו שהוא מודה לו שהסכים על דעת רבו ואם הוא יש לו דרך אחרת אין לנו עסק בזה החבור:

הלכה יז
הבשר לבדו מותר וכו' עד אינו כרותח: כתב הראב"ד ז"ל לא כיון יפה כו': **ואני** אומר גם זה מחלוקת ישנה הוא פ' כל הבשר (דף קי"ב) ופ' כיצד צולין (דף ע"ו) ולכדא דכמכא גרסי' ולכולם יש פנים בהלכות ואם לא ירד לפרש שאינו נאכל מחמת מלחו יפה עשה כי ממה שפירש בנאכל תבין למי שאינו נאכל וכן כל התורה כולה מכלל הן אתה שומע לאו:

הלכה יט
עוף שחוט כו' עד הרי זה אסור. פ' כיצד צולין (דף ע"ו) ופרק כל הבשר:

הלכה כ
אסור להעלות העוף כו' עד כדי שיאכל עמו. פ"ה דעדיות (משנה ב') ופ' כל הבשר (דף ק"ד ק"ז) :

הלכה כב
אין לשין את העיסה כו' עד הרי זה מותר. פרק דם חטאת (דף צ"ה) ופ' כל שעה (דף ל"ז) ובמציעא פרק השוכר את הפועלים (דף צ"א) :

הלכה כג
פת שאפאה כו' עד לאכלן בחלב. פרק כיצד צולין:

קערה שאכלו בה בשר כו' עד אבל המניח כד החומץ בצד הכמך: כתב הראב"ד ז"ל גירסא אחרת יש אצלנו עכ"ל: **ואני** אומר זו אינה השגה ואינו חדוש שנוי הגירסא אבל ר"מ ז"ל יפה עשה שחייב אדם לומר כלשון רבו וגירסא טובה היא שלו פ' כל הבשר ורבינו וגאונים גורסים כן וטעם נכון נתן בו שאין כד החומץ שואב ממנו עכ"ל:

הלכה כו
מי שאכל כו' עד סוף הפרק. פ' כל הבשר (דף ק"ד) :

פרק י

הלכה א

כל איסורין שאמרנו עד והערלה והטבל. פ"ק דקדושין ופ' האיש מקדש (דף נ"ז נ"ח) :

הלכה ב

החדש כיצד כו' עד עצם היום הזה. במס' מנחות פ' ר' ישמעאל (דף ע') :

וכל האוכל כזית חדש כו' עד המקדש קיים. פ' ר' ישמעאל (דף ס"ח) וסוף ערלה:

משקרב העומר עד כל היום כולו אסור מה"ת. פ' ר' ישמעאל:

ובזמן הזה כו' עד מד"ס. פ' יו"ט של ר"ה (דף ל') :

הלכה ג

האוכל לחם וקלי וכו' עד בלאוין חלוקין זה מזה. פ"ק דכריתות (דף ה') :

הלכה ד

כל תבואה שהשרישה וכו' עד מה"ת. פ' ר' ישמעאל במנחות (דף ע') :

הלכה ה

תבואה שהשרישה אחר שקרב העומר עד אבל מכין אותו מכת מרדות: כתב הראב"ד ז"ל זה שיבוש ומי יתירם לאלו וכו': **ואני** אומר חייב אני לדבר ולהשיב על ענין זה. תחלה אודיע כי זאת הבעיא במסכת מנחות פ' ר' ישמעאל (דף ס"ט) גמרא מתני' דהעומר מתיר במדינה וכו' דגרסינן בעי רבא בר רב חנין חטים שזרען בקרקע עומר מתירן או אין עומר מתירן ושיילינן היכי דמי אי דאשרוש תנינא אי דלא אשרוש תנינא אם השרישו קודם לעומר עומר מתירן ואם לאו אסורין עד שיבא עומר הבא ומהדרינן לא צריכא דחצדינהו וזרעינהו קודם לעומר ואתא עומר חליף עלייהו וקא מבעיא ליה מהו לנקוטי ומיכל מיניה כמאן דשדיין בכדא דמו ושרנהו עומר או דילמא בטיל להו אגב קרקע ופירש"י ז"ל דחצדינהו וזרעינהו קודם לעומר דלא שרנהו עומר דאשתקד ולא השרישו בשעת עומר זה. מהו לנקוטי ללקוט מהן קודם השרשתן כמאן דשדיין בכדא דמיין דהא דאמרן ואם לאו אסורין עד שיבא עומר הבא בגידולייהו קא מירי או דילמא בטלינהו אגב ארעא וכי לקיט להו כגידולין דמו עכ"ל. וסליקא בתיקו. הנה עיניך רואות שזה כדברי ר"מ ז"ל אות באות ואדרבה לפירוש הראב"ד יש לי להקשות אי דאשרוש קודם העומר כי חזר וזרען מאי הוי תנינא אם השרישו קודם לעומר עומר מתירן אלמא בהשרשה תליא מלתא ולא קא מפליג בין חזר וזרען ללא חזר וזרען וכיון דמירי למלקטינהו ולאתויינהו

מה לי טמנן בקרקע מה לי טמנן בכדין של חרס ונימא עומר שעבר התירן אלא ודאי דברי ר"מ ז"ל נכונים:

וכן שבולת התבואה כו' עד קודם העומר. פ' ר' ישמעאל (דף ס"ח) :

הלכה ו

כלאי הכרם עד מד"ס. בקדושין פ"ק ופרק האיש מקדש (דף נ"ז) ובפסחים פ' כל שעה (דף כ"ו) ובמס' כלאים ובכמה מקומות:

ובהלכות כלאים יתבאר כו' עד אינו מקדש. סוף מסכת ערלה ופרק כל שעה ובספרי:

הלכה ט

הערלה כיצד וכו' עד לוקה מה"ת. בת"כ ובסוף יבמות (דף קכ"ב) ופ' אין מעמידין (דף ל"ה) :

הלכה י

בד"א בנוטע בא"י כו' עד ודברים המותרין. פ"ק דקדושין (דף ל"ז) וסוף מס' ערלה ובירושלמי:

הלכה יא

ספק ערלה וכלאי הכרם כו' עד ואין צ"ל בחו"ל. פ"ק דקדושין (דף ל"ח) וסוף מס' ערלה:

הלכה יג

חבית יין הנמצאת טמונה כו' עד והצניעם שם. פ"ב דב"ב (דף כ"ד) :

הלכה יד

נכרי וישראל שהיו משותפין בנטיעה אם הם וכו' עד ובלבד שלא יבאו לחשבון: כתב הראב"ד ז"ל אנו מפרשים באותו מעשה וכו': **ואני** אומר פי' ר"מ ז"ל שמענו וקבלנו פ' לפני אידיהן (דף כ"ב) ואין אני רואה בו קושיא לפני הסוגיא ואם הראב"ד ז"ל ראה לעצמו הפירוש ההוא יישר כחו:

הלכה טו

יראה לי שאין דין נטע רבעי עד ואין לדבר זה עיקר. כן כתב רב אחא משבחא ז"ל וכן השיב ר' יצחק בעל התוס' בתשובה ונסתייע ממאי דאמרי' כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחו"ל אלמא כיון דאיכא מ"ד דאפי' בארץ אינו נוהג אלא בכרם מן הדין שלא ינהוג בחו"ל וק"ו הדברים כמ"ש ר"מ ז"ל:

הלכה טז

פירות שנה רביעית עד נטע רבעי. פ' כיצד מברכין (דף ל"ז) עיקרם ושאר הדברים כתב רב אחא משבחא וגם רב יהודאי גאון ז"ל כן כתב וכן השיב ר"י בעל התוס' בתשובה:

ואח"כ פודה את כולן וכו' עד להוראה זו. בשאלות ותשובות רב יהודאי גאון ז"ל:

כתב הראב"ד ז"ל זה תימא וכו': **ואני** אומר שמועה זו שמואל אמרה והלכה רווחת היא במציעא פ' הזהב (דף נ"ז) ובכמה מקומות בתלמוד דאמר שמואל הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל ולא פרוטה ממש ואיכא למימר כי ילפינן קדש קדש ממעשר שני היינו בזמן שבית המקדש קיים בין לכסף בין לשאר דקדוקים אבל בזמה"ז לא וכן יש עושין מעשה בזמננו והוא הנכון דהא שוה קאמר ולא פרוטה וה"נ מוקי לה להדיא במס' ערכין (דף כ"ט) בזמה"ז ואפילו לכתחלה:

הלכה יט

הטבל כיצד כו' עד ובתרומת מעשר. בתוספתא פ"ק דזבחים (דף י"ב) ופ' הנשרפין (דף פ"ג) ופ"ב דבכורים (משנה ג') ופרק הלוקח:

כתב הראב"ד ז"ל סברא היא זו וכו': **ואני** אומר הלכה זו פ"ק דזבחים (דף י"ב) עיקרה דמוכח חיוב מיתה מולא יחללו את קדשי בני ישראל וכו' בעתיד לתרום הכתוב מדבר ובספרי פרשת ראה ובסנהדרין פרק אלו הנשרפין ומה שכתב הראב"ד ז"ל על חיוב מלקות שכתב ר"מ ז"ל שהיא סברא תמה אני במי שהכל לפניו מסודר כשולחן ערוך איך יתלה תלמוד המסודר בגמ' על דרך הסברא וגם אני כתבתי שכל מ"ש הוא מסודר בגמרא אלא א"כ פירשו וגם זה מסודר במס' מכות דגרסי' פ' ואלו הן הלוקין (דף ט"ז) גמרא מתניתין דאכל טבל כו' אמר רב אכל טבל טבול למעשר עני לוקה כמאן כי האי תנא דתניא ר' יוסי אומר יכול לא יהא חייב אלא על הטבל שלא הורם ממנו כל עיקר הורם ממנו תרומה גדולה ולא הורם ממנו מעשר ראשון מעשר ראשון ולא מעשר שני ואפילו מעשר עני מנין ת"ל לא תוכל לאכול בשעריך ולהלן הוא אומר ואכלו בשעריך ושבעו מה להלן מעשר עני אף כאן מעשר עני ואמר רחמנא לא תוכל ע"כ. וה"נ איתא בסיפרי פרשת ראה דגרסי' ר"י הגלילי אומר יכול לא יהא חייב אלא על טבל שלא הורם ממנו כל עיקר הורם ממנו תרומה ולא הורם ממנו מעשר כו' כלשון פרק הלוקין וכיון דקתני תרומה התם אחד תרומה גדולה ואחד תרומת מעשר במשמע דאינון בחיוב מיתה מג"ש דחלול חלול ותרוייהו מקרו קדש ותרומה ולא יחללו את שם קדשי תרוייהו משמע ובפרק הלוקין לא הוזכר טבל תרומה כלל משום דהוי במיתה אלא טבל מעשר דהוי במלקות ובשיטפא דתלמודא אשכחן דפריק הכא בשטבל טבל לתרומה גדולה ולתרומת מעשר עסיקינן אלמא כי הדדי נינהו וזה פשוט:

הלכה כא
אזהרה לאוכל טבל עד מכת מרדות. בסנהדרין פ' הנשרפין (דף פ"ג) ובמכות פ' הלוקין (דף ט"ז) :

הלכה כב
הטבל והחדש כו' עד ועל הענבים שלהם. פ' העור והרוטב (דף ק':) ופ' בתרא דמס' תרומות:

הלכה כג
ויש בקדשים איסורין וכו' עד סוף הפרק. שנויין בכלל במס' מכות פ' אלו הן הלוקין (דף כ"ג) ומקצתן במס' סנהדרין פ' אלו הן הנשרפין (דף פ"ג) :

פרק יא

הלכה א
יין שנתנסך עד מה"ת. פ' אין מעמידין (דף כ"ט) :
וכן האוכל כל שהוא עד שנתקרב לה. פרק בתרא דמס' ע"ז (דף ע"ג) :
וכיון שאיסור זה כו' עד מכת מרדות. פ' אין מעמידין (דף ל"ו) :

הלכה ד
וכל יין שיגע בו כו' עד אינן אוסרין. פ' ר' ישמעאל (דף נ"ח) :

הלכה ז
גר תושב עד ומיחדין אצלו יין. פרק בתרא דמסכת ע"ז (דף ס"ד) :
וכן כל וכו' עד אסור בהנאה. זה דקדקו הגאונים ז"ל משמעתא דגר תושב דפרק בתרא דע"ז ועכו"ם קטן דפרק ר' ישמעאל (דף נ"ז) :

הלכה ח
כל מקום שנאמר עד הרי זה עובד עכו"ם. כלל המחבר שהעלה מן ההלכה:

הלכה ט
אין מתנסך לעכו"ם עד לשתות עם העכו"ם. פרק אין מעמידין (דף כ"ט) :

הלכה יא
מאימתי יאסר עד הרי זה אסור בשתייה. פ' ר' ישמעאל (דף נ"ח) :

הלכה יג
החומץ של עכו"ם כו' עד קודם שהחמיץ. פרק אין מעמידין (דף כ"ט) :
עכו"ם שהיה דורס עד אינו עושה יין נסך. פרק רבי ישמעאל (דף נ"ו נ"ט) :

הלכה יד

החרצנים והזגין כו' עד ואע"פ שהם חדשים. פרק אין מעמידין (דף ל"ד) :

הלכה יח

וכן כוס של חרס וכו' עד שהיה מזופף: כתב הראב"ד ז"ל אין הגירסא אצלנו ולא בהלכות הרב ז"ל אלא אי שתי בהו עכו"ם פעם אחת ראשונה ושניה אסור שלישית מותר. ומ"ש אין בו טעם שלא דברו אלא על השתיה ולא על ההדחה. ומה שאמר בסוף אבל של חרס וכו': **ואני** אומר זו מחלוקת ישנה היא בספרים גם בסופרים ורבים נתחבטו בו עד כי רש"י ור"ת ז"ל נחלקו בו כי הגאונים ור"ח ורש"י ור"י אלפס ז"ל הלכו בשיטה אחת ור"ת ורבותינו בעלי התוס' ור"מ הלכו בשיטה אחרת ולכלם יש פנים וראיות ואלו ואלו דברי אלהים חיים ומבוארות הדעות פ' אין מעמידין (דף ל"ג) בשמעתין דכסי רב אסי אסר ורב אשי שרי ובתר הכי מייתי בגמ' מאני דקוניא ודין פתוותא דבי מכסי חלוק מהם מכלל שיש לחלק ביניהם כמו שחילק ר"מ ז"ל ואין בזה שבוש כלל אלא סברות הן וכל אחד כפי קבלתו וסברתו ולכך סמך ר"מ ז"ל לזה דין מאני דקוניא לסדרן כסדר הגמרא. שוב מצאתי לו לר"מ ז"ל תשובה לחכמי לוניל ששאלו ממנו על זה וז"ל ג"כ בדבר כוסות של חרס וכ"ש בשאר כלי חרס קבלנו מן הגאונים כלם ז"ל והרב אלפס ז"ל שאין להם תקנה אם ישתו בהם פעם ראשונה ושניה כי אם בישון י"ב חדש על כן לא הבננו מ"ש בספר ואוי לנו כי נעלמו ממנו מעיינות החכמים והמפרש לנו באר היטב יזהיר כזוהר הרקיע. תשובה ודאי כך אמרו קצת הגאונים ז"ל כמו שקבלתם אבל אין הדברים נראין שאם תאמר כך נמצאו הדברים כסותרין זה את זה שכבר נפסקה הלכה שכל הכלים שאין מכניסן לקיום בשכשוך סגי להו ואפי' נשתהא בהם יי"נ יום או יומים כגון כוס וכן אם היה יין עובר עליהן ולא ישתהא כגון משפך וכיצד יהי' הכוס שישתה בו העכו"ם פעם ראשונה ושניה צריך יישון ועוד שבענין שאין מכניסן לקיום נחלקו בכוסות של העכו"ם רב אסי אסר ורב אשי שרי ולא ידעינן במאי נחלקו ונפסקה הלכה והלכתא פעם ראשונה ושניה אסור ושלישית מותר שמעינן מינה שאין ענין הדברים ששתה בהן עכו"ם שתי פעמים כ"ש אם שתה בהן פעם שלישית אלא ביאור הדברים כאשר ביארנו בחבור עכ"ל. נמצאו דברי מכוונים לדברי תשובת לוניל:

הלכה יט

כלי חרס השועין באבר עד ואפי' של חרס. פרק אין מעמידין (דף ל"ג) :

הלכה כ

גת של אבן ושל עץ כו' עד גת של אבן מזופפת וכו' עד לא נאמר יקלוף אלא להתירה מיד: כתב הראב"ד ז"ל אומר אני לג' ימים וכו': **ואני** אומר גם בזה הוא מחלוקת ישנה ולכלם יש פנים בהלכה ואנחנו קבלנו מרבותינו בעלי התוס' ז"ל מפי רש"י ורבותינו נ"ע דברי ר"מ ז"ל אף הלכה למעשה:

הלכה כב

גת של חרס אע"פ שקלף את הזפת אסור לדרוך בה מיד עד שירפה את הזפת. ע"כ לשון ר"מ ז"ל כפי הנוסח שמצא הראב"ד ז"ל: וכתב עליו זה שבוש אלא עד שיכניס בו גחלים וכו': **ואני** אומר אין לשניהם מעל אלא הסופר טעה וכן מצאתי לשון ר"מ ז"ל בחתימת ידו שהגיע לידי בארץ הצבי גת של חרס אע"פ שקילף את הזפת אסור לדרוך בה מיד עד שיחם אותה באש עד שירפה הזפת ואם ישנה או נתן בה ג' ימים מים מותרות כמו שביארנו עכ"ל. עיקר הלכה זו פרק בתרא דמס' ע"ז (דף ע"ד) ופרק אין מעמידין (דף ל"ג) :

הלכה כג

משמרת של יין של עכו"ם עד ואח"כ יותרו. פ' בתרא דמס' ע"ז (דף ע"ה) :

הלכה כה

בזמן שהיתה ארץ ישראל כו' עד כמו שביארנו. פ' אין מעמידין:

כתב הראב"ד ז"ל זו אינה משנה כו': **ואני** אומר זה בכלל הא דת"ר פרק אין מעמידין אין לוקחים ימ"ח מח"ג בסוריא אלא מן המומחה לא יין ולא מורייס ולא חלב ולא מלח סלקונדרית ולא חלתית ולא גבינה משמע דוקא בסוריא אבל בארץ ישראל מותר ודוקא מן המומחה שהוא אדם שהוחזק בכשרות ושאר הביאור פ"ח של אלו ההלכות:

הלכה כו

המתארח אצל בעה"ב כו' עד שהוא יהודי בלבד. פ' אין מעמידין (דף ל"ט) בברייתא דבסמוך אם מתארח אצל בעה"ב מותר:

ואם הוחזק כשר עד סוף הפ'. בתוספתא דמסכת דמאי פרק הלוקח פירות ופ"ק דחולין (דף ז') ומקצת פרק הנזקין (דף נ"ד) :

פרק יב

הלכה א

כיצד היא הנגיעה כו' עד לא נאסר היין: כתב הראב"ד ז"ל זה המחבר לא בא לפרש וכו' שאינו אוסר בהנאה אם לא ישכשך: **ואני** אומר מה היא זאת הסתימה אדרבה פירש

כי השכשוך הוא הנדנוד ואיני יודע מה צריך פירוש אחר. ועיקר ההלכה פ' ר' ישמעאל (דף נ"ו) :

וכן אם אחז כלי פתוח עד נאסר היין: כתב הראב"ד ז"ל הוא שניתז מן היין עכ"ל: **ואני** אומר זו מחלוקת ישנה היא ולכל אחד יש לו פנים פ' ר' ישמעאל דמס' ע"ז ולדעתי מההוא מעשה של עכו"ם שנכנס לחנות דהתם שהביא הראב"ד ז"ל עצמו בסמוך משמע דלא בעינן התיז וכל המחמיר תבא עליו ברכה:

הלכה ב

נטל הכלי של יין עד נוגע בלא כונה: כתב הראב"ד ז"ל זה המעשה של עכו"ם וכו': **ואני** אומר מודה אני בזה וגם כמו כן יש שם פ' ר' ישמעאל (דף נ"ז) ויפה חיבר המחבר:

הלכה ח

חבית שנסדקה לארכה עד ואם עלה עכו"ם חי אסור בהנאה: כתב הראב"ד ז"ל זה שבוש שהרי אם זרקה בחמתו וכו': **ואני** אומר זה כתב הראב"ד ז"ל ממה שבפ' ר' ישמעאל (דף ס') כשנשנית משנה זו דנטל את החבית וזרקה בחמתו לבור זה היה מעשה והתירוהו א"ר אשי עלה וכל שבזב טמא בעכו"ם עושה יי"נ כל שבזב טהור בעכו"ם אינו עושה יי"נ ואותבינן עלה מדיוקא דמתני' דקתני בחמתו דמשמע בחמתו אין שלא בחמתו לא ופריק התם דאזיל מיניה ומיניה ובודאי לכאורה הכי משמע כדבריו. אלא שאני רואה זאת צריכה לפנים ולדקדק בה יפה דע"כ האי התירוה בהנאה בלבד הוא תדע דהא האי משנה רבנן תנו לה ולא ר"ש דאי ר"ש הוה תני לה לא הוה קבעינן לה בהלכתא פסיקתא דהא לעיל בההיא שמעתא פסיק תלמודא דלית הלכתא כר"ש כיון דרבנן תנו לה התירוהו בהנאה קאמר תדע דבההיא שמעתא גופה (דף ס':) אמר רב אדא בר אהבה ינוחו לו ברכות לר"ש על ראשו כשהוא מתיר מתיר אפי' בשתיה וכשהוא אוסר אוסר אפי' בהנאה מכלל דלרבנן התירוהו בהנאה בלבד קאמר וקי"ל כרבנן וסתמא מתני' וליכא לאפלוגי בין אזיל מיניה בין לא אזיל מיניה וההוא פירוקא שינויא בעלמא ולא סמכינן עליה אלא כפשטא דמתני' פסקינן וכן דעת ר"י אלפס ז"ל שהשמיט מימרא דרב וכולה סוגיא בר ממתני' ואותו לשון עצמו חיבר ר"מ ז"ל והרוצה לדקדק בגמ' יוכל לדקדק בר"מ ז"ל כמו שידקדק בגמ':

הלכה י

חבית שהיה נקב בצדה עד מותר בשתיה: כתב הראב"ד ז"ל אין בעלי הוראה מודין וכו': **ואני** אומר זו מחלוקת ישנה פ' ר' ישמעאל (דף נ"ט) סוף גמ' מתניתין דלוקחין גת בעוטה דגרסינן וההיא חביתא (דחמרא דאשתקיל) לברזא אתא עכו"ם (אידרי) ואנח

ידיה עילוה כו' עד איכא דאמרי אמר ר"פ (כל דאיתי) להדי ברזא חמרא אסיר ואידך שרי ופירש"י ור"י אלפס ורוב רבותינו הקדמונים נ"ע מותר בשתיה והקשו רבותינו בעלי התוס' ז"ל זאת הקושיא שהרי היין מעורב ונוגע זה בזה ושוכב זה על זה והיאך יהיה חציו אסור וחציו מותר ולכך פירשו הם מותר בהנאה וכדמשמע בההיא שמעתא גופא ימכר ויקבל הדמים ור"מ ז"ל הלך בדרך רבותיו וקבלת הראשונים ז"ל והראב"ד הזכיר דעת האחרונים. ואני רגיל לומר שאין אלו הקושיות צריכות לפנים כי התוספתא דדמאי הואיל וקרא שם הוה ליה טבל דחמיר טפי אלא הכא סתם יינן הוא דקיל טפי ובטל בששים לדעת ר"ת ז"ל ולדברי הכל מדרבנן הוא הם אמרו והם אמרו תדע דאי איתא להההיא תוספתא והות דמיא הוה מותיב מינה לר"פ ומדלא מותיב מינה ש"מ ליתא וכדקי"ל בכוליה תלמודא מתניתא דלא מיתניא בי רבי חייא ובי רבי אושעיא לא תותבו מינה בבי מדרשא או משום דפשיטא ליה דלא דמיא כדפרישית. והקושיא השנית ג"כ אינה דהא כל דאיתיה להדי ברזא קא אסר להדיא והוא אינו נוגע אלא מה שבפני ידו והוא מועט מן המועט והשאר שעליו הוא נוגע בכמה פעמים ודמיא לכח וכח כחו לכמה כחות וכחי כחות רחוקות והתערובת כבר יצא ושלמטה שוכב הוא ונח ואין בו תערובת וזה ידוע ומנוסה לנו כמה פעמים שלא יתערב אם לא יתנדנד ויתנועע. ובזה עלה דעת ר"מ ז"ל על נכון ויציב:

הלכה יא

מינקת כפופה כו' עד שבכלי העליון: כתב הראב"ד ז"ל אני אומר בשתיה עכ"ל: **ואני** אומר אין צורך להשיב על זה שכבר הודעתי דעת ר"מ ז"ל ודעת הראב"ד ז"ל וכל אחד הולך כפי שיטתו וגם כי בזה האיסור לא גילה ר"מ ז"ל אם בשתיה או בהנאה והמחמיר תבא עליו ברכה. ועיקר ההלכה הזו בנצוק פ' בתרא דע"ז (דף ע"ב) :

הלכה יב

שהרי העמוד כו' עד בא היין מכחו: כתב הראב"ד ז"ל והוא שהתחיל למשוך עכ"ל: **ואני** אומר איני מבין מה ביאור הוסיף על ר"מ ז"ל שהרי הוא כתב תחלה והיה הישראל מוצץ ושותה וכו' נמצא שר"מ ז"ל מבאר והוא סותם ממנו. ועיקר הלכה זו פרק בתרא דע"ז בקנישקנין:

הלכה טו

עכו"ם שמצץ היין עד והוא רואה אותי כשאגע. הכל פ' בתרא דמס' ע"ז (דף ע"ב) :

הלכה כג

אוצר של יין שהיו חביותיו עד היין אסור. ס"פ ר' ישמעאל:

ותינוק שנמצא כו' עד מותר כל היין. פ' בתרא דע"ז (דף ע') :

כתב הראב"ד ז"ל זה כתב בשביל שראה ההיא רביתא וכו': **ואני** אומר תמה אני על זאת הסברא מכמה טעמי חדא כיון דרביתא הואי מאי נתפש כגנב שייך בה השתא בת דעת לנסוכי לא חשיבא ליתפש כגנב חשיבא ועוד דאי בנתפשת כגנב היא אמאי לא פי' כן דוקא התלמוד בפירוש כמו שפירש פ' ר' ישמעאל דגרסינן ההוא כרבא דהוה יתיב בה חמרא דישראל ואשתכח דקאי עכו"ם התם ביני דני אמר רבא אם נתפס עליו כגנב חמרא שרי ואי לא אסיר ועוד דהא בפרק בתרא דע"ז לעיל מהאי עובדא דההיא רביתא גרסינן ההיא אושפיזא דהוה יתיב בי חמרא דישראל ועכו"ם אשתכח דהוה קאי ביני דני אמר רבא אם נתפס עליו כגנב שרי ואם לא אסיר ובתר הכי סידר בעל התלמוד והפסיק בהנהו עובדי דההוא ישראל ועכו"ם דהוו יתבי ושתו חמרא שמע ישראל קל צלויי כו' וגם בההיא ישראל ועכו"ם כו' וגם בההיא אריא דנהים כו' וגם בההוא גנבא דסליק כו' ובתר כולהו סידר מעשה דההיא רביתא כו' ואי ס"ד דבנתפסת כגנב דוקא מיירי הוה ליה לסדורה בתר עובדא קמא ואף כי תנייה סתם הוה אמינא דומיא דעובדא קמא הוא ולאו כי רוכלא ליחשיב וליזיל אלא ודאי כיון דאפסיק בהנך עובדי כלהו דלא מיירי בנתפס עליו ותנייה סתמא שמע מינה בכל ענין איתוקם ועוד דבר מדין כי בעינן נתפס עליו כגנב איכא לאחזוקי דלא נגע משום דמירתת או אפכא אלא בהאי רביתא דאשתכח אופיא בידה אנן סהדי דלא אירתתא ולא שריוה אלא לפי שהיתה תינוקת ובכל ענין וכן נראה דעת רבותינו בעלי התוס' ורש"י ז"ל היה מפרש בתינוקת שאינה יודעת בטיב נסוך אבל בגדולה לא תלינן לקולא ורבותינו בעלי התוס' ז"ל אמרו כי מאחר שלא מצינו חלוק זה בתלמוד בכל ענין נאמרה ומינה שמעינן לנתפסת כגנב דבין בזה ובין בזה קא מיירי הואיל ולא מצינו חלוק זה בתלמוד וכר"ם ז"ל:

הלכה כד

גדוד שנכנס כו' עד פנאי לנסך. פ' בתרא דמס' ע"ז (דף ע') :

הלכה כה

עכו"ם שנמצא עומד כו' מותר בשתייה כו'. פ' ר' ישמעאל (דף ס') :

הלכה כו

זונה עכו"ם עד שלא מדעתה כו'. פ' בתרא דע"ז (דף ס"ט ע') :

הלכה כז

עכו"ם הנמצא וכו' עד זו הרחקה יתירה. פ' ר' ישמעאל (דף ס') :

הלכה כח

חבית שצפה כו' עד מותרין בהנאה. ב"ב פ' לא יחפור (דף כ"ד) :

חבית שפתחוה וכו' עד סוף הפרק. פ' בתרא דמס' ע"ז:

פרק יג

הלכה א

הלוקח בית או ששכר בית כו' עד שמירת המפתח: כתב הראב"ד ז"ל זה שבוש שלא אמרו כן וכו' מפני שיש לו שייכות בבית עכ"ל: **ואני** אומר מה שכתב הוא כפי קבלתו מרבותיו אשר קבלו מן הגאונים שדבריהם דברי קבלה אמיתית ולמדוה מהא דגרסי' פ' בתרא דמס' ע"ז (דף ע') סוף גמרא מתני' דעכו"ם שהיה מעביר כו' ההיא מסובייתא דמסרה לה איקלידה מפתחה לעכו"ם אמר רב יצחק א"ר אליעזר עובדא הוה בי מדרשא ואמרן לא מסר לה אלא שמירת מפתח בלבד ופירשוה בזה וכן פירש"י שהיהודית היתה שומרת המפתחות ונקראת מסובייתא ונתנה אותם לעכו"ם ולא סמכה דעתה להכנס דנתפסה כגנב ע"כ. והנה דברי שניהם וקבלתם שוה תדע דאילו הבית והיין היו של ישראל למה לי מפתח כלל הא איתא סוף פרק רבי ישמעאל (דף ס"א) ומייתי לה פ' אין מעמידין (דף ל"א) ת"ר אחד הלוקח ואחד השוכר בית בחצירו של עכו"ם ומילאה יין וישראל דר באותה חצר מותר ואע"פ שאין מפתח וחותם בידו וכ"ש אם היה הבית של ישראל והיין של ישראל כדברי הראב"ד שלא היה צריך שמירה כלל לא במפתח ולא בחותם ולא יקשו עליך מסוגיין פרק בתרא דע"ז בההוא מעשה מידי דגרסינן עלה אמר אביי אף אנן נמי תנינא חבר שמסר מפתח לעם הארץ כו' ושקיל וטרי עלה טובא לדמייה לטהרות ומשמע קצת דמיירי בביתו של חבר דומיא דביתו של ישראל דאיכא למימר אדרבה כי דייקת בה שפיר אפכא משמע דהא מוקים לה בנתפס עליו כגנב וכדפירש רש"י עובדא דמסובייתא ואע"ג דלאו בביתו של חבר ממש עסיקינן דא"כ פשיטא אלא ודאי מיירי במי שעושה טהרותיו חוץ מרשות שלו כגון לוקח בית או שוכר אצל עם הארץ או גגיהן סמוכין כדמייתי תלמודא להדיא ובזה עלה פסק ר"מ ז"ל כהוגן:

הלכה ג

עכו"ם ששכר ישראל לדרוך יינו בטהרה כדי שיהיה מותר לישראל ויקחהו והיה היין בביתו של עכו"ם אם היה ישראל זה ששומר את היין דר באותה חצר היין מותר ואע"פ שהפתח פתוח והשומר נכנס ויוצא: כתב הראב"ד ז"ל זה שבוש שאין הבית צריך לכך עכ"ל: **ואני** אומר חס ושלום שאדרבה דקדק יפה כרבותינו בעלי התוס' ז"ל ס"פ ר'

ישמעאל (דף ס"א) במתני' דהמטהר יינו של כו' וגרסינן עלה בגמרא בברייתא אם היה הישראל דר באותה חצר כו' שפירשו כל אותה משנה והלכה ביוצא ונכנס מכמה טעמים מבוררים ואם הראב"ד ז"ל הסכים כפירש"י שחלק שאין מפתח וחותם ביד ישראל וקולות אחרות וראה את דבריו ויכול לתרץ קושיות רבותינו בעלי התוס' ז"ל וקושיות הבאים אחריהם תבא עליו ברכה:

ואם היה השומר דר בחצר אחרת וכו' עד לא יקחו ממני: כתב עליו הראב"ד ז"ל עד שיהיה שם שומר נכנס ויוצא עכ"ל: **ואני** אומר גם זה החלוק הוא לפי חלוק פי' המשנה דהמטהר יינו של עכו"ם ס"פ ר' ישמעאל כמו שכתבתי בסמוך וכל אחד מושך לשון נכנס ויוצא כפי קבלתו וסברתו:

הלכה ד

ואפילו כתב העכו"ם לישראל עד הרי הוא כפתוח לרה"ר. פ' ר' ישמעאל:

הלכה ז

חצר החלוקה במסיפיס וכו' עד ולא משום טהרות. פ' בתרא דמס' ע"ז (דף ע':):

הלכה ח

מותר לישראל להפקיד כו' עד חותם שני. פרק אין מעמידין:

הלכה ט

ואם הפקיד בין העכו"ם עד קרן זוית: כתב הראב"ד ז"ל זה שבוש אלא שייחד לו קרן זוית ומפתח בידו עכ"ל: **ואני** אומר איני מבין זה השבוש שהרי בכל התלמוד מפתח או חותם ביד ישראל אלמא שוים הם וגם בזאת כך פירש"י ז"ל פרק אין מעמידין דגרסינן א"ר אסי א"ר יוחנן משום ר' יהודה בן בתירא שלש יינות הן וכו' עד המפקיד יינו אצל עכו"ם אסור בשתיה ומותר בהנאה ורמינהי המפקיד פירותיו אצל עכו"ם הן כפירותיו פי' כפירותיו של עכו"ם למעשרות ולשביעית דחשידי לאיחלופי הכא נמי דילמא חלפיה והאי חמרא דעכו"ם הוא ופרקינן אמר ר' ירמיה כגון שייחד לו קרן זוית פי' ומסר לו מפתח או עשה לו חותם זה לשון רש"י ז"ל וכן קבלנו מפי רבותינו בעלי התוס' ז"ל וכולה סוגיין בהכי סלקא וכברייתא דפרק בתרא דבמפתח או חותם סגי ועיניך רואות כי קרן זוית שכתב ר"מ ז"ל בחותם אחד התירו ומעתה מה מקום לשיבוש זה והלא מפתח וחותם אחד שוים הם:

הלכה י

יין מבושל והשכר עד על כל פנים. פרק אין מעמידין (דף כ"ט) :

הלכה יג

יש דברים שאין בהם איסור כלל עד או הביא ענבים הרי זה מותר. פ' רבי ישמעאל (דף נ"ח) ופ' השוכר את הפועל (דף ע"ב) :

הלכה יד

וכן מותר שיריח העכו"ם חבית וכו'. השוכר את הפועל (דף ס"ו ס"ז) :

הלכה יח

ואמר לו העבר לי מאה חביות וכו' אמר לו העבר לי חבית בפרוטה עד ושאר שכרו מותר: כתב הראב"ד ז"ל ומאחר דקי"ל כרבי אליעזר וכו': **ואני** אומר קושיא זו כבר תירצוה רבותינו תירוץ יפה סוף גמ' מתני' קמייתא דפ' השוכר את הפועל בהאי אוקימתא דרבא דאסיק לא קשיא הא דאמר ליה העבר לי מאה חביות במאה פרוטות הא דאמר ליה העבר חבית חבית בפרוטה והתניא (בניחותא) השוכר את הפועל כו' ואז"ל דלא דמי להההיא דלקמן שהקשה ממנה הראב"ד ז"ל דהתם ודאי כי נתערב יין ביין היתר ההיתר היה ניכר לבד ומובדל מן האיסור ולכך כי נתערב בהיתר ימכר היין כולו לעכו"ם חוץ מדמי יין נסך שבו ונמצא שאינו נהנה כלל מן האיסור אבל הכא שלא נתברר מעולם שכר ההיתר לבדו ולא נבדל לעולם שכר ההיתר משכר האיסור שהרי מתחלה שכרו בשכירות אחת מאה חביות במאה פרוטות איכא למימר בכל פרוטה ופרוטה דהוי שכר של יין נסך שהרי שכירות של יין נסך שייכא בכולהו פרוטות שהכל שכירות אחת היא עכ"ל ז"ל. והנה נמצאו דברי ר"מ ז"ל תלמוד ערוך ובריייתא פשוטה ושלימה והביאה ר"י אלפס בהלכות וכל המורים הורו בה שדברי ר"מ ז"ל הם תלמוד פשוט ושאול שאלתי מה ישיב רבינו הראב"ד ז"ל על תוכחתו שיסתור דברי רבא ולשון הברייתא אלא ודאי דרך ר"מ ז"ל מוסכמת ומחוכמת:

הלכה כ

אומני ישראל ששלח עד כדי שיטול כמותן. פ' השוכר את הפועל (דף ע"ב) :

אבל גר ועכו"ם עד לרשות הגר אסור. פ"ק דקדושין (דף י"ז). ופ' השוכר את הפועל (דף פ"ה) וכמה מקומות בתלמוד מייתי לה:

הלכה כג

ישראל שמכר יינו לעכו"ם וכו' עד שמשיגיע לכלי נאסר כסתם יינו: כתב הראב"ד ז"ל הא נמי דלאו כהלכתא וכו': **ואני** אומר כמה סתם דבריו לכל הבא למלא את ידיו והנה הוא סומך בסברתו שכתב בסמוך ור"מ ז"ל פירש דבריו וביארם כפי הגמרא והתלמוד המסודר פ' השוכר את הפועל (דף ע"א) גמ' מתני' דהמוכר יינו לנכרי ופסק עד שלא

מדד כו' ועל כל קוץ וקוץ של כל המסקנות חילק חלוקיו וביאר באוריו ואין לי צורך להוסיף על דבריו רק לזרז המעיין בזה החבור לבעבור יתבונן בהלכה עצמה ואני ערב לו לבל ימצא לו עון אשר חטא אלא דעת נקי ומזוקק ופסק מחוקק ומדוקדק ולתרץ הקושיות יעיין מ"ש מדעת רבותינו בעלי התוס' ז"ל:

הלכה כה

הנותן דינר לחנוני כו' עד ולא משום מעשר. פ' השוכר את הפועל (דף ס"ד) :

הלכה כז

מלך שהיה מחלק יינו לעם וכו' עד ומלטני מן האוצר: וכתב הראב"ד ז"ל דבריו מבולבלים וסתומים וכו': **ואני** אומר זו מחלוקת ישנה בין רש"י ז"ל ובין רבותינו בעלי התוס' ז"ל בפ' השוכר את הפועל (דף ע"א) במימרא דרב יהודה אמר רב גמרא מתניתן דאומנים ישראל ורבו בו הפירושין ולכולן יש פנים בהלכה:

הלכה כח

עכו"ם שנגע ביינו עד סוף הפרק. פ' ר' ישמעאל (דף נ"ט) :

פרק יד

הלכה א

כל איסורי מאכלות שבתורה עד למיתה בידי שמים. פרק שבועות תניין (דף כ"ב) :

וכבר ביארנו עד הלכה למשה מסיני הם. פ"ק דעירובין (דף ד') ופ"ק דסוכה (דף ה') ופרק בתרא דיומא:

ואסור מה"ת עד מכת מרדות. פרק שבועות תניין:

הלכה ג

כזית שאמרו חוץ עד בכזית מדבר האסור. סוף פרק גיד הנשה (דף צ"ד) :

הלכה ד

כזית חלב או נבלה וכו' חזר והניחו בגשמים וכו' היה פחות מכזית כו' עד ואין לוקין עליו. פ' כל המנחות באות מצה (דף צ"ג) מסיק לה רבה ותלמודא הכי מברייתא ומתני' פ"ג דמס' טהרות (מ"ד) במשנה שלימה:

הלכה ה

כבר ביארנו שכל איסורין עד שיתבארו במקומן. הביאור הוא פ"ד של אלו ההלכות ופ"ג דהלכות נזירות ועיקרן של הלכות בתלמוד פ' ג' מינין (דף ל"ז) בבלי וירושלמי ודלא כר' יוחנן בשם ר"מ בפ' בתרא דע"ז ובפ' אלו עוברין (דף מ"ד) ופ"ד דמעילה (דף ט"ז) :

חמשה מיני תבואה כו' עד מעשר שני ותרומות. בספרא ופ' כל שעה (דף ל"ה) :

הלכה ו

יראה לי שכל החייב בתרומות ומעשרות וכו' עד כמו שביארנו: כתב הראב"ד ז"ל דבעינן טעמן שוה כדאמרינן בעלמא וכו': **ואני** אומר סגנון שהעלה הראב"ד ז"ל מפורש פרק בתרא דע"ז וחשבה על הירושלמי האמור בפ"ב דמסכת ערלה ורצה לסמוך זה ולקבוע הלכה כדחזקיה ומשום דמקשה מינה שלהי פרק ר' עקיבא אבל האמת יורה דרכו וכך היא שנויה פ"ב דמסכת ערלה תבלין שנים וג' שמות ממין אחד או משלשה אסור ומצטרפין ורבי שמעון אומר שני שמות ממין אחד או שני מינין משם אחד אינן מצטרפין ע"כ. ירושלמי ניחא שני שמות ממין אחד שני מינין משם אחד רבי אבהו בשם רבי אליעזר במיני מתיקה שנו ר' אבהו בשם רבי יוחנן ג' נותני טעמים הם כו' ושקיל וטרי עלה טפי עד דמסיק לה בבצל וקפלוט וכדאיתא פ' גיד הנשה ובברייתא מיתני נמי התם ביין וערלה ותבואה וכלאי הכרם ושאר דברים וכדר' זירא ועל כן פירש ר"מ ז"ל בפי' המשניות פי' מקובל באורך כאשר כתבה לפנינו פרק ט"ז של אלו ההלכות וכן פירוש רש"י ז"ל שילהי פ' ר' עקיבא וסוף ע"ז תבלין שנים שלשה שמות ממין אחד כגון פלפל שיש ממנו ארוך ושחור ולבן ושלשתן ממין אחד או ג' מינין משם אחד כמיני הכרפס שיש בהן מינין משונין והנה להן שם אחד כל מה שיהיה על זה הדרך מכלאי הכרם או ערלה או תרומה אסור מצטרפין כלומר נאסר אותו דבר שנתבל בהן אע"פ שאין באחד מהן לבדו כדי לתבל הואיל ויש בכולן שיעור מצטרפין לאיסור דהלכה כת"ק ולא כר"ש והוא פי' נכון מאד דמדר"ש נשמע לת"ק שכשהשם או המין אחד מצטרפין ושלא כדברי ר"ת ז"ל שם וכתב עוד שמא יעלה על דעתך שאין נקראין תבלין אלא המרקחות והדברים שריחן טוב כגון הזנגביל והפלפל ודומיהם אינו כן אלא כל דבר שמתבלין בו התבשיל כגון השומים והבצלים והשמן והחומץ והיין כלם נקראים תבלין כשהאדם מתכוין לתבל בהן או בזולתם קדרתו או תבשילו עכ"ל. והוא על פי הירושלמי ובזה עלתה סברתי על נכון וכפי האמור פ"ד דמס' מעילה והלך אחר הטעם בסברתו אך עיקר ההלכה כתבה לפנינו פט"ו והוא דרך ישר:

הלכה ז

האוכל אכילה גדולה עד ולא הפסיק. פרק בתרא דיומא (דף פ"א) :

הלכה ח

האוכל כשעורה עד אין מצטרפין ופטור. בזבחים פרק חטאת העוף (דף ע') ובכריתות פ' אמרו לו (דף י"ב י"ג) :

הלכה ט

וכן השותה עד אין מצטרפין. פרק בתרא דיומא (דף פ') ופרק העור והרוטב (דף ק"כ) :

הלכה י

כל האוכלין האסורין כו' עד מפני סכנת נפשות. פרק כל שעה (דף כ"ד כ"ה) ופרק כל הבשר (דף קט"ז) :

הלכה יד

עוברה שהריחה כו' עד וכן כל כיוצא בזה. פרק בתרא דיומא (דף פ"ב) וקצתם בכריתות פרק אמרו לו (דף י"ג) :

הלכה יח

כבר ביארנו כו'. איסור כולל הביאו פי"ז דהלכות איסורי ביאה ובזבחים פ' חטאת העוף (דף ע') :

לפיכך יש אוכל כו' עד סוף הפרק. פרק שבועות תניין (דף כ"ד) והרבה מקומות:

פרק טו

הלכה א

דבר אסור שנתערב כו' עד מדברי סופרים. פ' התערובת (דף ע"ט) :

הלכה ג

כיצד הוא ממשו כו' עד ששיעורו הוא במאתים. פרק בתרא דמס' ע"ז (דף ס"ז) ומקצתו מכלל דברי המחבר:

הלכה ו

נמצאת למד שכל איסורין שבתורה כו' עד בנותן טעם בשאר האיסורין. פרק בתרא דמסכת ע"ז (דף ע"ג) :

הלכה ז

כיצד טיפת יין כו' עד כמו שיתבאר במקומו. סוף פ"ג דחלה (משנה י') :

הלכה ח

פירות שביעית אע"פ שאם נתערבו כו' עד איסורי תורה. סוף פ"ז דשביעית:

שאין אותה התערובת אסורה וכו' עד כמו שיתבאר במקומו. פ' הנודר מן הירק במס' נדרים:

כתב הראב"ד ז"ל ויש ביעור אחר בפירות שביעית כו': **ואני** אומר איני מבין השגה זאת כי מה שכתב ר"מ ז"ל תלמוד ערוך הוא במס' נדרים פ' הנודר מן הירק (דף נ"ח)

גמרא מתני' דקונם פירות האלו עלי כו' גבי גדולין דגריס מתני' פ"ו דמס' שביעית דתנן השביעית אוסרת כל שהוא במינה אמר להן שביעית אינה אוסרת בכל שהוא אלא לביעור אבל לאכילה אינה אוסרת אלא בנותן טעם ע"כ ובסוף פ"ו דמס' שביעית היא שנויה בלשון זה זה הכלל כל שהוא בנותן טעם חייב לבער מין בשאינו מינו ומין במינו כל שהוא שביעית אוסרת בכל שהוא במינה ושלא במינה בנותן טעם ע"כ. ופי' השר משנ"ץ ז"ל כל שהוא במינה כגון לאחר הביעור אבל קודם הביעור אין בו קדושת שביעית עד שיהא בו בנותן טעם ושלא במינה אפילו לאחר הביעור בנותן טעם עכ"ל. וכבר כתבתי כמה פעמים שחבור ר"מ ז"ל משנה תורה הוא ולא עשה אלא שקיצר אורך התלמוד ולא קבע מקום לסברות בחבור זה:

הלכה ט

חמץ בפסח כו' עד דרך היתר לכל אדם. פ' הנודר מן הירק (דף נ"ז נ"ח) ופרק בתרא דע"ז ופרק הערל (דף ע"ג) ופ"ק דביצה (דף ג') וכמה מקומות בתלמוד:

הלכה יב

יראה לי שאפילו דבר שיש לו מתירין וכו' עד כמו שביארנו: כתב הראב"ד ז"ל משנה שלימה היא עכ"ל: **ואני** אומר אין לי מקום להציל בלשוני פן יחשדני השומע כמתגדר בכתבי מחשבת הראב"ד וטענת ר"מ ז"ל עליה ויאמר לי וכי נביא אתה לדעת דעת משנת הראב"ד ז"ל השלימה שמא דעת משנה אחרת עמו ואולי אם היה מזכיר המשנה שחשב הייתי טוען עליה דעתי כמו שטענתי בשאר הטענות המצוינות לו:

הלכה יג

ואלו הן השיעורין שנתנו כו' עד ומצטרפין זה עם זה. פ"ב דערלה (משנה א') :

וכן פרוסה של לחם הפנים כו' עד נעשה הכל מדומע. בירושלמי דפ"ב דערלה גמרא משנה ראשונה:

הלכה יד

הערלה וכלאי הכרם עולין באחד ומאתים עד הכל אסור בהנאה: כתב הראב"ד ז"ל אינו כן כו': **ואני** אומר במקצת יש לי לדקדק פרק התערובות ואינו ברור אמנם המציאה הברורה אשר הלך לבו לפי דעתי הוא פרק בתרא דע"ז (דף ע"ד) גמרא מתניתין דאלו אסורין ואוסרין בכל שהן דשיילינן עלה בגמ' תנא מאי קא חשיב אי דבר שבמנין קא חשיב ליתני נמי חתיכת נבלה אי איסורי הנאה קא חשיב ליתני נמי חמץ בפסח ומהדרינן א"ר חייא בר אבא ואי תימא ר' יצחק נפחא האי תנא תרתי אית ליה אית ליה דבר שבמנין ואית ליה איסורי הנאה ואקשינן וליתני אגוזי פרך ורמוני בדן דדבר

שבמנין ואיסורי הנאה הן ופרקינן הא תני ליה התם הראוי לערלה ערלה והראוי לכלאי הכרם כלאי הכרם ושקלינן וטרינן עלה עד דאסיקנא הרי אלו אסורין ואוסרין בכל שהן דקתני בסיפא דמתני' למעוטי מאי ומהדרינן למעוטי דבר שבמנין ולאו איסורי הנאה א"נ איסורי הנאה ולאו דבר שבמנין ע"כ. ועלה על דעתו לפרש דאתא למעוטי דלא יהו אוסרין עירובן בכל שהן אלא א"כ יהיה דבר שבמנין ואיסורי הנאה וכדמשמע מדרב חייא בר אבא כו' ולכאורה כך היה נראה לפרש לפני רבותינו בעלי התוס' ז"ל אך לבסוף העמיקו שאם יפרשו כך קשיא לן טובא דא"כ הוא פליגא הא אההיא דפ' גיד הנשה דחתיכת נבלה אינה בטלה משום דבר שבמנין אע"ג דלא הוו איסורי הנאה וכדמשמע נמי פרק אין מעמידין והוה ליה לתלמודא למפרכינהו אהדדי והוצרכו לפרש למעוטי דלא חשיב אלא דבר שבמנין ואיסורי הנאה ולא ירד במשנה לשנותן ואע"ג דאוסרין בכל שהן ודכוותא פ"ק דבבא קמא אמרינן למעוטי מסור ומפגל דמפרשים ליה נמי הכי דלא ירד לשנותם ואע"ג דמיחייב עליהו ובזה נתרצו כמה קושיות חקוקות על שיטותינו מרבותינו נ"ע ולזה הפירוש העמיק והסכים ר"מ ז"ל וכן פי' השר משנ"ץ ז"ל פ"ב דמסכת ערלה אשר שם שנוי עיקר זה הדין ומייתי לה נמי במסכת מעילה פ' קדשי קדשים ופ' בתרא דמס' ע"ז ובירושלמי וכמה מקומות. שוב מצאתי למורי הרשב"א ז"ל בתורת הבית שער א' בבית התערובת שהסכים כדבריו:

הלכה טו

ולמה צריך להרים תרומה עד חזר לתוכו מקדשו. בירושלמי פ"ב דערלה ובספרי פרשת קרח ופרק בתרא דע"ז (דף ע"ג) :

הלכה יז

שאר איסורין שבתורה כו' עד הקלו בשיעורו: כתב הראב"ד ז"ל ויש נותן טעם טוב מזה וכו': **ואני** אומר על טעמו שאישר והטעים הוא דעת רבינו אפרים ז"ל ויש להקשות שהרי הכחל עצמו בשר בחלב הוא דאל"כ למה לא התירוהו לבשל עם ד"א וגם בפני עצמה הצריכוה קריעת שתי וערב וטיחה בכותל. אבל טעם ר"מ ז"ל והוא דעת רש"י ז"ל פרק גיד הנשה מקובל מפי הגאונים והקדמונים והוא טעם זך וברור אין בו קושיא כלל:

הלכה יט

ביצה שנמצא בה עד שבלעה בצמצום. פרק גיד הנשה (דף צ"ח) ופרק התערובות (דף ע"ח) ופ' בתרא דמס' ע"ז (דף ע"ג) :

הלכה כה

אסור לבטל איסורין של תורה עד וכן כל כיוצא בזה. ריש מסכת ביצה (דף ד') והלכה רווחת הוא ופשוטה בכל התלמוד:

הלכה כח

כבר ביארנו שאם נתן דבר האסור עד הרי זה אסור. פרק בתרא דמסכת ע"ז (דף ס"ח) :

הלכה כט

ומי יטעום את התערובת עד או במאה או במאתים. פרק גיד הנשה (דף צ"ח) ופרק התערובות ומקצתו פ' בתרא דמס' ע"ז (דף ע"ג) :

הלכה לא

עכבר שנפל עד ומפסיד טעמן. פרק בתרא דע"ז (דף ס"ח) :

הלכה לב

גדי שצלה אותו עד כדי לשער בהן. פרק גיד הנשה (דף צ"ז) :

הלכה לג

אין צולין בשר שחוטה עד ולא על השיעור. בפסחים פרק כיצד צולין (דף ע"ו) :

וכן בשר דג טמא עד שיחזור ויפלוט. בירושלמי דמס' תרומות:

דג טמא שכבשו כו' עד סוף הפרק. פ"י דתרומות (מ"ח) :

פרק טז

הלכה א

כל השיעורין האלה כו' עד בדבר המותר. פ' הנזקין (דף נ"ד) ופ' הערל ופ' בתרא דע"ז (דף ס"א) והרבה מקומות:

אבל אם היה מתבל או מחמץ כו' עד הכל אסור בהנאה. פ"ב ופ"ג דמס' ערלה ובירושלמי שלהן ובזבחים פ' התערובות ופ' בתרא דע"ז וריש מס' ביצה (דף ג') :

הלכה ג

דבר חשוב שהוא אוסר במינו עד אסור בהנאה: כתב הראב"ד ז"ל כיון דקיימא לן כר' אליעזר וכר' שמעון בן גמליאל יוליך הנאה לים המלח וכו': **ואני** אפרש דבריו כי דברי רבי אליעזר הם פרק כל הצלמים (דף מ"ט:) גבי מתניתין דנטל ממנה עצים כו' עד נתערבו באחרות כולן אסורות ר' אליעזר אומר יוליך הנאה לים המלח אמרו לו אין פדיון לעכו"ם ואסיקנא בגמ' עלה אמר רב חסדא אמר (רב) [זעירי] הלכה כר"א ועבד בה התם נמי עובדא כר"א בההוא גברא דאיתערב ליה חביתא דיי"נ בחמריה ואתא לקמיה דרב

חסדא ואמר (ליה זיל) שקול [ד' זוזי] (דמי חביתא) ושדי בנהרא ואינך תשתרי לך. ודברי רשב"ג הם פרק בתרא דע"ז גמ' מתני' דיי"נ שנפל לבור כולו אסור בהנאה רשב"ג אומר ימכר כולו לעכו"ם חוץ מדמי יי"נ שבו ואסיקנא עלה בגמ' הלכה כרשב"ג ומוקמינן אמר רב נחמן הלכה למעשה יי"נ יין ביין אסור חבית בחבית מותר סתם יינן אפי' יין ביין נמי מותר. ודעת הראב"ד ז"ל לדמות ההלכה שלפנינו ליי"נ שבו נאמרו דברי ר"א ורשב"ג. ואיני יכול להסכים בדעתי שדבר זה יצא מפי גדול כמותו דמה ענין זה לזה והלא דברים אלו שבפנינו חשובים הם ובעלי חיים שאינן בטלין אפילו באלף אלא אוסרין בכל שהוא ואע"פ שבירושלמי מתיר לשער בתתק"ס שהם ט"ז פעמים ששים והיו שם גדולים עושים מעשה באלף להחמיר וגם מורי הרשב"א ז"ל היה נוטה דעתו לזה אין אני מודה בו שהרי תלמוד ערוך הוא אצלנו בכל מקום כל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל והם מפורשים כל דבר ודבר במקומו והבן כי ענין הדברים השבעה החשובים שאין להם בטול הם שנויים פרק שלישי ממס' ערלה ומייתי לה רפ"ק דביצה ופ' הערל (דף פ"א) ופ' התערובות (דף ע"ב) וענין חתיכה הראויה להתכבד בה בפני האורחים פ' גיד הנשה (דף ק') ובשר בחלב וחולין שנשחטו בעזרה ודומיהם הם שנויים פרק בתרא דע"ז דתנן אלו אסורין ואוסרין בכל שהן יי"נ ועכו"ם ועורות לבובין ושור הנסקל ועגלה ערופה וצפרי מצורע ושער נזיר ופטר חמור ובשר בחלב וחולין שנשחטו בעזרה הרי אלו אסורין ואוסרין בכל שהן. וכן בעלי חיים שנויים ריש פרק התערובות (דף ע') דתנן כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות או בשור הנסקל אפי' אחת ברבוא ימותו כלן ופרקינן לה בגמרא דה"ק כל הזבחים שנתערבו בהן חטאות המתות או שור הנסקל ימותו כלן ושקלינן וטרינן עלה טובא עד דאסיק רב אשי אפילו תימא רבנן בעלי חיים חשיבי ולא בטלי. ועניַן גיד הנשה וכל הנקרא בריה מפורש פרק גיד הנשה וגם פרק הלוקין אסיקנא להדיא בשמעתין דנמלה בריה שאני. וענין אגודה של ירק וחברותיה ריש ביצה ור"פ התערובות. ובכל אחת ואחת מפורש דינו כגון גיד הנשה בזמן שמכירו שהוא מפרישו ומהשתא אית לן למימר במה שאמרו להרים מרימין במה שלא אמרו להרים אין מרימין בין חמור בין קל תדע דתנן ריש פ"ב דערלה התרומה ותרומת מעשר של דמאי החלה והבכורים עולין באחד ומאה ומצטרפין זה עם זה וצריך להרים הערלה וכלאי הכרם עולים באחד ומאתים ומצטרפין זה עם זה ואינו צריך להרים ופרכינן עלייהו בירושלמי הכא את אמר צריך להרים והכא את אמר אינו צריך להרים כלומר לגבי תרומה אע"פ שהיא קלה אמרת צריך להרים ולגבי ערלה אע"פ שהיא חמורה אמרת אינו צריך להרים ופריק רבי יעקב בר זבדא רבי אבהו בשם רבי יוחנן מפני גזל השבט למדנו כי לא הלכו

בהרמה שהוא המטיל לים הגדול משום חומרא וקולא אלא במה שהיו מקובלים להרים אמרו ואע"פ שעלה בבטולו ובמה שלא אמרו לא אמרו ואין צריך לומר שלא נאמר אנחנו היום נרים כדי להתירו אלא במה שאמרו הם וכדאמרינן בכל דוכתא הם אמרו והם אמרו הם אמרו סתם יינן אוסר והם אמרו יטיל הנאה לים המלח אבל יי"נ שהוא מן התורה ושאר המפורשים איסורן בכל שהוא לא יותרו במטיל הנאה לים המלח. והנה עיניך רואות דברי ר"נ שמחלק בין יי"נ לסתם יינן בהלכה למעשה ותלמוד ערוך והבן שדברי ר"א ורשב"ג בסתם יינן נאמרו וכן פירש רבינו יצחק אלפס ז"ל בהלכות ורבותינו הראשונים נ"ע ותמה על עצמך אם אמרו בסתם יינן דרבנן ובטל בששים יאמרו בדברים שאין להם בטול ושנויים מפורשים כמו שכתבתי שנאמר בהם שיוליך הנאה לים המלח ויותרו בכך. והנה נמצאו דברי ר"מ ז"ל כנים וגם דברי ר"א ורשב"ג סידרם ר"מ לפנינו בזה הפרק הלכה למעשה וכדרב נחמן:

הלכה ז

אבל שאר הדברים כו' עד (אינו) מדבריהם. ריש מס' ביצה וגם בהרבה מקומות:

הלכה ח

אבל שאר הדברים כו' עד (אינו) מדבריהם. ריש מס' ביצה וגם בהרבה מקומות:

הלכה י

נפל רמון אחד עד וכן כל כיוצא בזה. פרק בתרא דע"ז (דף ע"ד) וכן בהרבה מקומות:

הלכה יא

נתפצעו אגוזים אלו עד ומותרת לכהנים. פ"ג דערלה (מ"ח) :

הלכה יד

תבלין שהם שנים או שלשה שמות עד טעם שעורים. פ"ב דערלה (מ"י) וסוף מס' ע"ז (דף ס"ו) :

הלכה טו

שלשה שמות ממין אחד כיצד כגון כרפס של נהרות עד מצטרפין לתבל: כתב הראב"ד ז"ל זה אינו כלום כו': **ואני** אומר כבר השיגו בדומה למעלה פי"ד על סברתו וגם השבתי והארכתי שם תשובה גם להשגה הזאת מספקת אמנם אכתוב בכאן בקצרה אחר אותן האמורות כי פ"ב דמס' ערלה שנויות אלה השמות ואף לפי לשון המדברים הן נקראין שם לוי כמער איש ולויות בכל התלמוד אמרות טהורות כגון אזוב יון וחביריו הנזכרות וגם לשון המשנה מזכירין בלשון איסורין ומצטרפין ומעתה מה נחזר לסברת יהודה ועוד לקרא ודברי ר"מ ז"ל כלם גמרא:

הלכה טז

עיסה מחומצת כו' עד כחולין המותרין: כתב הראב"ד ז"ל כמה אוהב זה המחבר חשבונות גדולות וכו': **ואני** אומר גם דבר זה איני מאמין שיצא מפיו וסגנון המשנה אינו כך פ"ב דמס' ערלה אלא כך שנינו אותה במשנה שנייה התרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה כיצד סאה תרומה שנפלה למאה ואח"כ נפלו שלשת קבין ערלה או שלשת קבין של כלאי הכרם זו היא שהתרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה ע"כ. כלומר שנפלה למאה של חולין ומפרש בירושלמי אמר ר' אליעזר לית כאן לתוך מאה אלא לתוך צ"ט ע"כ. ונמצא פירוש המשנה כך סאה של תרומה שנפלה לתוך צ"ט של חולין ונעשה הכל מאה ואח"כ נפל בהן שלשה קבין ערלה או כלאי הכרם אין החצי סאה הזו שנפלה אוסרת הכל לפי שהרי נפלה למאתים חצאי סאה כשנחשוב החולין עם התרומה שהן ק' סאין ואלמלא סאה של התרומה שקדמה נפילתה לנפילת הערלה היה הכל נאסר מחמת חצי סאה הערלה או כלאי הכרם שנפלו לבסוף מפני שהיא חלק בקצ"ט חלקים ולכך נמצא התרומה מעלה את הערלה ובסיפא קתני והערלה מעלה את התרומה כלומר על דרך זה אם נפלה סאה של ערלה לתוך צ"ט של היתר ואח"כ נפלה חצי סאה של תרומה לתוכן הרי הכל מותר שהרי הסאה של ערלה נתערבה עם קצ"ט של היתר ונמצא כי כשנפלה חצי סאה של תרומה לתוך מאתים חצאין נפלה ובטלוה וכן פירש ר"מ ז"ל בפירוש המשנה וכן השר משנץ ז"ל מכח הירושלמי דגרסינן א"ר קידים לא שהתרומה מעלה את הערלה אלא שהתרומה מצטרפת עם החולין להעלות את הערלה, הנך רואה שאותה שכתב הכותב בשם הראב"ד ז"ל אינה משנה או שגגה היתה וגם אין מקום לאותה ועוד שכתב שאף שהענין כן לפי החשבון אינו שנוי במשנה ואינו מכללה וכן מוכח בירושלמי דילה להדיא דגרסינן מה פליגין שלשת קבין ערלה ושלשת קבין כלאי הכרם אבל אם נפלו שלשה קבין ועוד ערלה ושלשת קבין כלאי הכרם הותר הכל למה ועוד בטל בג' קבין וג' קבין בטלין במאה, נמצאת למד כי ר"מ ז"ל קיצר לצייר הדין:

הלכה כ

בגד שצבעו בקליפי ערלה וכו' עד הנייתו ניכרת בהן. ריש פ"ג דמס' ערלה ומייתי לה פרק הגוזל עצים (דף ק"א) ופרק כל שעה (דף כ"ב) :

נתערבו באחרים יעלו עד בטל ברוב. פ"ג דמס' ערלה ומייתי לה פ' כל שעה:

הלכה כב

תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה עד היה מוציאה. פ"ג דמס' ערלה ופרק כל שעה (דף כ"ו) :

הלכה כו

המעמיד גבינה וכו' עד שעושה אותה גבינה. פ"א דערלה ופ"ק דנדה (דף ח') ופרק אין מעמידין (דף ל"ה) :

הלכה כז

הערלה וכלאי הכרם דין הפירות שלהן וכו' עד לשרוף המשקין. הדין הזה אמור סוף מס' תמורה לגבי פסולי המוקדשין ומשם נלמוד לכל אלו האסורין:

הלכה כח

יין שנתנסך לעכו"ם עד ראשון ראשון בטל: כתב הראב"ד ז"ל הא דלא כהלכתא ממתניתא דאגרדמים עכ"ל: **ואני** אומר כבר כתבתי כמה פעמים כי ר"מ ז"ל לכך קראו לזה החבור משנה תורה לפי שקיצר הארוך והרי הוא תלמוד ערוך וכן הוא זה הדין מסודר פ"ב דע"ז (דף ע"ג) דגרסינן כי אתא רב יצחק בר יוסף א"ר יוחנן המערה יי"נ מצלצול קטן לבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל ודוקא צלצול קטן דלא נפיש עמודיה אבל חבית דנפיש עמודה לא וכן פסקו רבותינו בעלי התוס' ז"ל והסכימו לומר דהוא הדין לרב דימי דאמר חבית לבור דדוקא חבית שקלוחה מועט אבל אם היה כלי גדול שקלוחו גדול לא זה הכלל אם יש בקלוח שיעור גדול שהוא יתר מששים לפי הסכמתם ז"ל שאינו מתבטל אסור ואם לאו מותר וכן הסכימו רבים וגדולים דלא פליגי רב יצחק ורב דימי ואין צריך לפרש דלא פליג רבין בהדייהו כלל אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ורש"י ז"ל פסק כרבין שאמר יי"נ שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים תחלה מצא מין את מינו וניעור ועוד דאין הלכה כרב דימי דאתא רב יצחק והחמיר ואתא רבין והחמיר ורב דימי ורב יצחק ורבין פליגי מר אמר הכי אמרה ר' יוחנן ומר אמר לאו הכי אמרה ר' יוחנן אלא הכי אמרה ורב יצחק אסיר מאי דשרי רב דימי ורבין אסר אפילו מאי דשרי רב יצחק והלכתא כרבין וזה דעת הראב"ד ז"ל ואלו ואלו דברי אלהים חיים כי לכלם יש פנים בהלכה ומתוך לשון ר"מ ז"ל הבא אחר כך תבין בהלכות אלו:

עירה מן החבית כו' עד והיין נבלע בהן: כתב הראב"ד משום דאית ביה ציריא כמבוקעות דמיין עכ"ל: **ואני** אומר לשון הגמרא בכל אלו ההלכות פ"ב דע"ז וגם דבר זה פירוקא דרב פפא דפריק שאני חיטי הואיל ואגב צירייהו כמבוקעות דמיין ודברים פשוטים הם ואיני יודע מה בא הראב"ד ז"ל לחדש בלשון זה אלא אם רוצה לפרש שהצירייא היא בקיעה ממש ואע"פ שאינה עוברת והקפיד על לשון ר"מ ז"ל לפי שתלה הדבר בשאיבה וא"כ הוא אדרבה יפה כיון ר"מ ז"ל וכן קבלנו הפירוש כמוהו ולישנא דר"פ הכי דייק וה"נ משמע בעלמא גבי המניח פת חמה על גבי חבית:

הלכה לה

יי"נ שהחמיץ עד סוף הפרק. פ' בתרא דע"ז (דף ס"ז) :

פרק יז

הלכה א

קדרה של חרס עד מלבנה או משחיזה כלה. הכל סוף מס' ע"ז (דף ע"ו) :

הלכה ז

קדרה של חרס עד מלבנה או משחיזה כלה. הכל סוף מס' ע"ז (דף ע"ו) :

שחט בה קודם עד רוב המסיבה ישראל מותר. פ"ק דחולין (דף ח') :

ואין שותין שכר כו' עד שהפת שלהן אסורה. פ' אין מעמידין (דף ל"א) :

הלכה ח

שחט בה קודם עד רוב המסיבה ישראל מותר. פ"ק דחולין (דף ח') :

ואין שותין שכר כו' עד שהפת שלהן אסורה. פ' אין מעמידין (דף ל"א) :

הלכה יד

עכו"ם שבישל עד משום בשולי עכו"ם. בשבת פ' במה טומנין (דף נ"א) ובמס' ע"ז פ' אין מעמידין (דף ל"ח) :

הלכה טו

בד"א כו' עד מפני שהוא משתכר. הכל פ' אין מעמידין:

הלכה כז

קטן שאכל אחד ממאכלות אסורות כו' עד חנוך לנער על פי דרכו. ביבמות פ' חרש (דף קי"ג) :

הלכה כט

אסרו חכמים מאכלות ומשקין עד סוף ההלכות. במכות פ' אלו הן הלוקין (דף ט"ז) :